

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU BAŞKANLIĞINA

2/2290 Sayılı Vergi Kanunları İle Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifine ilişkin muhalefet şerhimiz ektedir.

Heval BOZDAĞ
Ağrı Milletvekili

Hakkı Saruhan OLUÇ
Antalya Milletvekili

Gülcan KAÇMAZ SAĞYIĞIT
Van Milletvekili

**2/2290 SAYILI VERGİ KANUNLARI İLE BAZI KANUNLARDA VE 375
SAYILI KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMEDE DEĞİŞİKLİK
YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ**

MUHALEFET ŞERHİ

Genel Değerlendirme

Dağ Fare Doğurdu

Kapsamlı bir vergi paketi hazırlığı yapıldığı bilgisi uzunca bir süredir kamuoyunu meşgul etmekteydi. Tabiri caizse “vergi paketi” meselesi bir yılın hikayesine dönüşmüştü. İsmi olan ancak cismi olmayan bir vergi paketi hayaleti ortalarda dolaşmaktaydı. Hatırlanacağı üzere kamuoyunda içeriğe dair tartışmaya Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından hazırlanan 104 sayfalık metin ile Haziran ayı başlarında başlanılmıştı. Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından hazırlanan ve mevzuat değişiklikleri öneren taslak metin, iktidarın süzgecinden geçtikten sonra ise Temmuz ayı başında sermaye kesimi ile paylaşılmıştı. Bizzat Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek 1 Temmuz Pazartesi günü sermayedarlarla paketin içeriğini görüşmüştü.

Bu süreçte pek çok kez farklı medya kuruluşları hazırlıkları süren vergi paketinin “sızdırıldığını” iddia ederek paketin içeriğine dair haberler yapmıştı.

Hatta bu haberlerden bazılarına göre kuryelerin bahşişlerinden bile vergi alınacaktı.

Vergi paketi hazırlık sürecinin böylesi uzun ve dolambaçlı olması, sıklıkla ve büyük ihtimalle bürokrasi aracılığıyla basına sızdırılması birkaç nedene dayanıyor olabilir:

Birincisi, paketin içeriğinde değişiklik hedefleyerek bu sızdırma yoluyla Mehmet Şimşek'in kamuoyunda zor durumda bırakılmak istenmesi. İkincisi, paketin içeriği konusunda Şimşek ile sermaye çevrelerinin anlaşamıyor olması. Üçüncüsü ise kamuoyunda "vergi adaletinin sağlanması için yoğun bir çalışma yürütülüyor" algısının yaratılmaya çalışılması ve büyük bir beklenti yaratılarak toplumsal rızanın oluşmasının arzulanması...

Ancak tüm bu uzun hazırlık sürecine ve iddialı sözlere rağmen dağ fare doğurmuştur. 16 Temmuz Salı günü öğle saatlerinde Meclis'e sunulan bu vergi paketi AKP-MHP zihniyetiyle ekonomide gidilecek 1 santim bile yolun kalmadığını bir kere daha göstermiştir. 100 sayfayı aşacak bir biçimde hazırlandığı iddia edilen ve vergi adaletini sağlayacağı söylenen, ancak 53 maddelik bir paket olarak sunulan ve Plan ve Bütçe Komisyonu'ndan 54 madde olarak geçen bu vergi paketinde esaslı ve köklü bir çözüm yoktur.

Adaletsiz vergi yapısı aynen devam ettirilmektedir. Vergide adaletin sağlanması, çok kazananın çok vergi alınması yönünde köklü bir değişim adımı yoktur.

Öte yandan vergilemeye ilişkin bir paketin oldu bittiye getirilmesini de kabul etmiyoruz. Bu paket sadece sermayedarlarla değil kamuoyunda, ücretli çalışanların, işçi ve emekçilerin, emeklilerin, esnafın temsilcileriyle ve Meclis'te daha uzun ve detaylı bir biçimde tartışılmalıydı. 53 maddelik bir paketin üzerinde çalışmak için muhalefete yine İktüzük bahane edilerek 48 saat gibi kısa bir zaman kalmıştır. Yangından mal kaçırırcaasına gösterilen bu acelecilik yasama kalitesini düşürmektedir.

AKP-MHP iktidarı bu kanun teklifi vesilesiyle yine sermaye çıkarları doğrultusunda davranan bir iktidar olduğunu göstermiş ve basında pek çok versiyonu dolaşmış olan taslak paketi sadece sermayeyle görüşmüştür. Bizzat Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek 1 Temmuz Pazartesi günü sermaye temsilcileriyle paketin içeriğine ilişkin bir toplantı yapmıştır. Türkiye’de verginin asıl yükünü emekçiler, işçiler taşırken bu vergi paketi hazırlık sürecinde niçin işçi sendikalarıyla, meslek örgütleriyle ve demokratik kitle örgütleriyle görüşülmemiştir? Vergi meselesi ve vergiye ilişkin tüm düzenlemeler sadece sermayeyi değil işçiyi, memuru, esnafı da ilgilendirmektedir.

Sermayeye yapılan görüşmelerle birlikte ilk etapta Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından hazırlanan 104 sayfalık taslak metin 53 maddeye indirilmiştir. Yapılan görüşmelerde paketten hangi maddeler niçin çıkarılmıştır? Örneğin “nereden buldun” düzenlemesinin paketten çıkarıldığı bilgisi doğru mudur?

Bu pakette yer alan maddeler kadar yer almayan ya da taslaktan çıkarılan maddeler de önemlidir. Kamuoyu bu soruların yanıtları konusunda bilgilendirilmemiştir. Yine 53 maddelik bu paketin etki analizi de son derece özensiz hazırlanmıştır ve geciktirilmiştir. Komisyon görüşmelerinden bir gün önce komisyona sunulan etki analizinde bu vergi düzenlemelerinden elde edilmesi beklenen toplam vergi geliri net değildir.

Ancak bu sorunun yanıtı çok önemlidir. Çünkü bu paketin ciddi bir kaynak yaratacağı beklentisi yayılmıştı. Pek çok hesaplama göre bu paketten 2024 yılında elde edilecek gelir yaklaşık 150 milyar liradır. Tasarruf paketi olarak sunulan paketin de yaklaşık 120 milyar liralık bir gelir getireceği hesaplanmıştı. Dolayısıyla hem tasarruf hem de bu vergi paketi toplamda sadece 270 milyar liralık bir gelir yaratacaktır. Ancak 2024 bütçesinde öngörülen bütçe açığı 2 trilyon 700 milyar liradır. Gerçekleşen açığın yılın sonunda nereye ulaşacağı henüz belli değildir. Bu iki paket öngörülen bütçe açığının sadece yüzde 10’unu

karşılatabilecektir. Bu da yurttaşlar için yeni vergiler, halkın sırtına yüklenecek yeni borçlar demektir.

Bu Vergi Paketi Pansuman Bile Olamaz: Aynı Tas Aynı Hamam

Kamuoyuna “vergi paketi” olarak sunulan bu kanun teklifi ile genel gerekçede belirtildiği gibi esas itibariyle “vergi adaletinin güçlendirilmesi”, “dolaysız vergilerin payının arttırılması” amaçlandığı iddia ediliyor. Ancak bu iddialı sözler bu vergi paketinin içeriğiyle uyumsuzdur. Vergi paketinde Türkiye’deki vergi adaletsizliğini giderecek, vergi adaletini güçlendirecek düzenlemeler yoktur.

Derin vergi adaletsizliği bu paketle asla giderilemez. Bunun için kapsamlı bir vergi reformu yapılması şarttır. Vergi yapısını ve vergilendirme mantığını esaslı bir şekilde değiştirmeyen hiçbir düzenleme gerçek anlamda bir vergi reformu olamaz. Dolayısıyla bu vergi paketi pansuman bile olamayacak niteliktedir. Vergi yapısında ve vergilendirme mantığında “aynı tas aynı hamam” durumu devam etmektedir.

Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek, “Yeni vergi paketini ‘çok kazananan çok, az kazananan az vergi alınması’ ilkesiyle hazırladık. Dar gelirli vatandaşa yönelik hükümler içermiyor” demiştir. Ancak pakette az kazananan az vergi alınacağına dair tek bir hüküm bile yoktur. Örneğin emeğiyle çalışan yurttaşların yıl içerisinde ciddi ücret kayıplarına uğramasına neden olan adaletsiz vergi dilimi uygulamasına ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.

Yine Mehmet Şimşek “Çalışmalarımızı, Türkiye’de vergilendirilmemiş alan bırakılmaması amacıyla yürütmeye devam edeceğiz” demiştir. “Vergilendirilmemiş alan bırakılmaması” ne demektir? Vergilendirilmemiş alan bırakmayacağız sözünün hedefinde sermayenin, çok kazananların, patronların

değil emeğiyle geçinenlerin, işçinin, emekçinin, esnafın, çiftçinin olacağını tahmin etmek için kahin olmaya gerek yoktur.

Öte yandan 53 madde olarak Plan ve Bütçe Komisyonu'na sunulan vergi paketinin yurtdışı çıkış harcı üzerinden tartışılması ve tartışılmak istenmesi, devasa vergi sorunları varken meselenin özünden saptırılması anlamına gelmektedir. Kuşkusuz asgari ücrete yılın ikinci yarısında zam yapılmazken, yurtdışına çıkış harcının bir defada yaklaşık 3 buçuk misli arttırılmasının bir izahı yoktur. “Şayet bu bir güncelleme ise o halde niçin örneğin asgari ücret için de güncelleme yapılmamıştır” sorusu önemlidir.

Emekliler İktidardan Bahşış veya Kıyak Beklemiyor Hakkını İstiyor

Bu vergi paketine eklenen bir düzenleme de emekli maaşına ilişkindir. Buna göre 10 bin lira olan en düşük emekli maaşı 12 bin 500 liraya yükseltilmektedir. Bu zam milyonlarca emekliyi açlığa ve yoksulluğa mahkum etmek demektir. Türkiye’de emekçiler ve emekliler en temel ihtiyaçlarını dahi karşılamakta zorlanmaktadırlar. Türk-İş’in son verilerine göre Haziran’da açlık sınırı 18 bin 797 lira, yoksulluk sınırı ise 61 bin 820 liraya dayanmıştır.

2023 yılının Temmuz ayında yapılan maaş zammıyla memur ve emekli aylıkları için yüzde 17,55 olarak belirlenen zam oranı çıkan ek kararla yüzde 25’e tamamlanmış, SSK ve Bağ-Kur emeklilerine yüzde 5,23; memur emeklilerine ise yüzde 7,45 refah zammı yapılmıştı. Böylelikle en düşük memur emeklisi maaşı 9 bin 877 liraya çıkmış, ancak bu durum yalnızca kök aylığı 7 bin 500 liranın üstünde olan emekliler için geçerli olmuştu. Kök aylığı 6 bin liranın altında kalan emekliler ise maaşlarını yıl sonuna kadar 7 bin 500 lira olarak almaya devam etmek zorunda kalmışlardı. Ayrıca aynı karara göre, tüm kamu personeline bir de eşit miktarda olacak şekilde, yani seyyanen 8 bin 77 liralık ilave ödeme yapılması kararlaştırılmış, alınan bu zamdan ise emekliler faydalanamamıştı. Bu süreçte

insani yaşam koşullarından mahrum bırakılan emeklilerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi yerine onlara sabır önerilmiştir.

Emeklilerin kök aylıklarının tamamlanan aylıklarından düşük olma hali günümüzde de devam etmekte, emekli aylıkları 10 bin liraya tamamlanmaktadır. Ancak halihazırda yaklaşık 4 milyon emeklinin kök maaşı 10 bin liranın altındadır. Bu nedenle 2024 yılının Temmuz ayında altı aylık enflasyon oranında zam yapılacak olsa dahi emekliler enflasyonun altında ezilmeye devam etmektedir. Çünkü zam kök aylıklar üzerinden hesaplanmaktadır. Bu durumda 8 bin lira alan emekli yüzde 25 zam olsa dahi maaşı 10 bin lira olmakta ve maaşları yüksek enflasyona rağmen değişmemektedir. Bu da emeklilerin alım gücünün gittikçe erimesini beraberinde getirmektedir.

Son yıllarda emeğiyle geçinmek zorunda olanlar başta olmak üzere emekliler de yoğun hak kaybına uğramışlardır. Emeklilerin yaşadıkları hak kayıplarını ortaya koyan birkaç çarpıcı veriye baktığımızda durum daha net ortaya çıkmaktadır.

Emekliler 20 yıl önce asgari ücretin yaklaşık yüzde 40 üzerinde aylık alırlarken, şu anda asgari ücretin sadece yüzde 60'ına denk gelen bir maaşa mecbur bırakılmışlardır. Memur emeklileri için iki tehlike söz konusudur. Memur emeklileri bu Temmuz ayında toplu sözleşmeden kaynaklı olarak enflasyondan yaklaşık 5,5 puan düşük zam alacaklardır. Ayrıca memur emeklilik bağlama oranları son bir yıl içinde ciddi şekilde düşmüştür. Bir yıl önce emekli olan bir memur aylığının yüzde 71'ini alırken, şimdi emekli olacak bir memur aylığının yüzde 41'ini ancak alabilecektir. Her geçen gün emeklilerin kaybı daha da artmaktadır.

Emeklilik hem çalışmaya bağlı bir hak hem de çalışma hakkının devamı niteliğindedir. Tam da bu sebeple emeklilerin sorunları çalışma hayatının ve sorunlarının önemli bir parçasıdır. Ömürlerinin en verimli zamanlarını çalışarak geçirmiş olan vatandaşların emekliliklerini huzur ve refah içinde geçirmelerini

sağlamak iktidarın en temel yükümlülüklerindedir. Ancak günümüzde emeklilerin büyük bir kısmı asgari ücretin dahi çok altında bir ücretle, açlık sınırının da altında, zorlu yaşam koşullarında yaşamaya mahkûm edilmişlerdir. Emekli maaşlarına yapılan zamlar yüksek enflasyon ve derinleşen ekonomik kriz karşısında anlamsız hâle gelmiştir.

Emekliler 2000’li yılların başından itibaren hak kayıplarını yaşamaya devam etmektedir. Bu mağduriyetlerin temel kaynağı ise 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’dur. 2008 yılında yürürlüğe giren 5510 sayılı yasa ile emekliliğe erişim hakkı zorlaşmış, emeklilik yaşı yükseltilmiş, emekli aylığı elde etme koşulları değişmiş ve emekli aylıkları düşmeye başlamıştır. Çalışan ve iş arayan emekli sayısı 2003 yılında 1,5 milyonken, 2017 yılı verilerine göre 4 milyonu aşmıştır. Günümüzde yaşanan ekonomik krizin ve emekli maaşlarının açlık sınırının dahi altında olması dolayısıyla bu sayının çok daha vahim boyutlara ulaştığı hesaplanmaktadır. Emeklilerin yaşadıkları bu sorunların yanı sıra hak arama mücadeleleri de engellenmekte, kurdukları sendikalar valilikler tarafından açılan kapatma davalarına muhatap olmak zorunda kalmaktadır.

Şimdi bu kanun teklifiyle en düşük emekli maaşının 10 bin liradan 12 bin 500 liraya arttırılması öngörülmektedir. Bir kez daha belirtelim ki, emekliler AKP-MHP iktidarından kıyak beklemiyor. Emeklilerin iktidardan bahşiş ve harçlık talebi yok. Emekliler yıllarca döktükleri alın terinin hakkını istiyor.

Biz en düşük emekli maaşının yoksulluk sınırının yarısına eşitlenmesi gerektiğini savunuyoruz. Bu ücret Temmuz 2024 itibariyle yaklaşık 31 bin liradır. Bunun için kanun teklifi de verdik. Emeklilerin en düşük emekli maaşı sendikalar tarafından aylık olarak hesaplanan yoksulluk sınırının yarısına denk gelecek şekilde olmalı ve altı ayda bir arttırılmalıdır. Aksi hâlde emekliler adeta ölüme terk edilmiş olacaklardır. Emekli aylıklarının ülkedeki ekonomik gidişat da

dikkate alınarak yeniden ele alınması ve enflasyonist ortamda periyodik olarak artırılması zorunludur.

Türkiye’de Vergi Yapısı Adaletsizdir

Vergiler devletler için sadece önemli bir gelir kalemi değildirler, aynı zamanda makro ekonomi politikaları uygulamak için de önemli bir ekonomi-politik araç işlevi görürler. Vergi oranlarının ve miktarlarının ne olacağı, hangi toplumsal kesimlerden alınacağı iktidarların sınıfsal tercihlerine bağlıdır. Vergiye ilişkin alınan herhangi bir karar makro ekonomide olumlu veya olumsuz bir etkiye sahip olabileceği gibi, makro ekonomide meydana gelen herhangi değişiklik de vergi politikaları üzerinde belirleyici olurlar. Bu sebeple vergiye ilişkin politikalar hem yaşam kalitemizin yönünü hem de ekonomik ve ona bağlı olarak biçimlenen sosyal yaşamımızı belirler.

Son zamanlarda dünya genelinde vergilerin politik bir araç olarak ekonomideki payları ve önemleri de artmaya başlamıştır. Bir ekonomide verginin milli gelir içerisinde ağırlığının değişmesi verginin yapısında da bazı değişiklikleri beraberinde getirir. Vergi yapısı kavramı ise merkezi yönetim tarafından toplanan vergiler içerisinde dolaylı ve dolaysız vergilerin oranlarının ne olduğunu ifade eder. “Az gelişmiş” ve “gelişmekte olan ülkelerde” tüketim vergilerinin bileşenlerinden oluşan dolaylı vergiler vergi gelirleri içerisinde önemli bir payı oluştururken “gelişmiş ülkelerde” gelir, kurumlar ve servet vergilerinden oluşan dolaysız vergiler vergi gelirleri içerisindeki en fazla payları oluştururlar.

Bir ekonomide optimal bir vergi sistemi için gerekli olan ilkeler adalet, eşitlik, genellik, tarafsızlık, etkinlik ve basitliktir. Vergilemede adalet için önemli olan bu ilkeler kadar önemli diğer hususlar ise vergiyi toplama güç ve yetkisini elinde bulunduran erkin sınıfsal konumlanışı, vergi yükünün en çok hangi

sınıflara yüklenildiği, kamusal harcamaların sınıfsal niteliği ve bu harcamalardan en çok hangi sosyal kesimlerin fayda sağladığıdır.

Alt başlıklarda birçok vergi kalemi olsa da vergiler dahil oldukları gruba göre dolaylı ve dolaysız vergiler olarak sınıflandırılırlar. Dolaylı vergiler yansıtılması kolay, yükümlüsü belli olmayan, ne zaman ve tahsilinin ne kadar olacağı kestirilemeyen vergilerdir. Bunların yanı sıra bu tür vergilerde vergi kaçırma olasılığı oldukça düşüktür. Katma değer vergisi (KDV), özel tüketim vergisi (ÖTV), gümrük vergileri, banka ve sigorta muameleleri vergisi (BSMV) dolaylı vergiler içerisinde yer alırlar. Dolaysız vergiler ise yansıtılması kolay olmayan, mükellefi ve tahsil zamanı belli olan, “vergi kaçırma olasılığı mümkün” olan vergiler olarak tanımlanmışlardır. Bu vergiler içerisinde gelir ve kurumlar vergisi, emlak vergisi, motorlu taşıtlar vergisi yer almaktadır. Dolaylı vergilerin yükümlülükleri, her ne kadar herkes için eşit olsa da bu vergileri artan oranlı olarak ödeyen düşük ve orta gelirli kesimler açısından mali yükleri daha fazladır ve bu kesimler bundan daha çok etkilenmektedir.

Emeğiyle geçinen alt gelir gruplarının büyük çoğunluğunun ücret geliri elde ettikleri düşünülürse maaşlarından stopaj yöntemiyle gelir vergisi kesilmekte ve ödenen vergi bununla sınırları kalmamakta, tüketilen her ürün üzerinden de dolaylı olarak birçok vergi ödemektedirler. Bu durum ise alt gelir gruplarının reel gelirlerini, yaşam standartlarını düşürmektedir. Vergileme politikalarında genel olarak dolaysız vergilerin dolaylı vergilere kıyasla daha adil oldukları kabul edilir. Sebebi ise dolaysız vergileri yükümlünün ekonomik iktidarına uydurulabilme olanağı daha fazladır ve ayrıca bu vergilerin yükümlüsü anonim olduğu için bu vergilerin şahsileştirilebilmeleri de mümkün değildir.

Yukarıda ifade ettiğimiz üzere verginin karar vericisi konumundaki iktidarların sınıfsal konumu, vergi yapısı, verginin hangi toplumsal kesimlerden alınacağı, kişiler üzerindeki vergi yükünün artan oranlı veya adil olup olmadığı gibi konularda bize ön fikir verirler. Genellikle “gelişmiş ülkelerin” vergi

sistemlerinde dolaysız vergiler, “az gelişmiş” ve “gelişmekte olan ülkelerde” ise dolaylı vergiler ağırlıkta olmaktadır. Türkiye’de dolaylı vergilerin toplam vergiler içerisindeki oranı yüzde 65-70 bandı gibi yüksek bir oranda salınmaktadır.

Yüksek Dolaylı Vergiler Yurttaşın Belini Büküyor

Türkiye’de son yıllarda vergi payları içerisinde dolaylı vergilerin payı sürekli olarak artmıştır. Son zamanlarda kurumlar vergisi toplam vergi gelirleri içerisindeki ağırlığını kaybederken, KDV ve ÖTV gibi dolaylı vergilerin vergi gelirleri toplamı içerisindeki payı artmıştır. KDV ve ÖTV gibi vergilerin oranlarının yüksek olması da düşük gelir grupları aleyhine sonuçlar doğurmaktadır.

Türkiye’de ortaya çıkan bu vergi adaletsizliğini gidermek için harcama vergilerini lüks, normal ve düşük mallar şeklinde bir sınıflandırmaya tabi tutmak ve düşük mallar dışında uygun bir şekilde artan oranlı bir tarife uygulamak gerekmektedir. Fakat bu uygulamayı bugün itibariyle Türkiye’de görebilmek mümkün değildir. Bunun altında yatan temel sebep ise iktidarın politik konumlanmasıyla ilgilidir. Türkiye’deki iktidarlar ekonomi politikalarını sadece sermaye sınıfına fayda sağlayacak bir şekilde dizayn etmişler, yoksul emekçi sınıfı ise sistemin devamlılığı için gerekli olan “unsur” olarak görmüşlerdir. AKP-MHP ittifakında yapılan düzenlemelerin önemli bir kısmı da bu temelde sermayenin çıkarlarına hizmet edecek şekilde olmuştur.

Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi Türkiye’de dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payının yüksek olması, vergilendirmede adalet ilkesinin sözde kaldığını göstermektedir. Vergi yükündeki artışın dolaylı vergiler ile gerçekleştirilmesi, gelirin tamamını veya büyük bir kısmını tüketime ayırmak zorunda kalan alt ve orta gelir grupları üzerindeki vergi baskısını arttırmaktadır. Başta enerji olmak üzere birçok girdi üzerindeki vergi yükü hızla artmaktadır.

Bunun yanı sıra bu vergi artışları üretimde de maliyetlerin artmasına sebep olmakta, bu da hem enflasyonist baskıyı arttırarak gelirin büyük bir kısmını tüketime ayıran alt gelir gruplarının reel gelirin erimesine neden olmakta hem de işsizliği tetiklemektedir.

Yüksek vergi oranları yıllardır kara para ekonomisinin hem en önemli sebebi hem de sonucu olmuşlardır. Bu tür gerekçelerin yanı sıra vergi incelemelerinin etkin olmaması, incelemelerin daha çok vergi ödeyen mükellefler üzerinde yoğunlaşması, yakalanma ve tespit edilme oranının düşük olması ve ayrıca vergi bilincinin gelişmemiş olması da kayıtlı mükellefin kayıt dışı faaliyetlerinin artmasının diğer önemli nedenleri arasında yer alırlar.

Türkiye’de Vergi Yüğü Emekçinin Sırtında

Türkiye’de vergi yükü ile ilgili temel sorun, vergi dağılımındaki dengesizliktir. Türkiye’de ücretler üzerinden yapılan kesintilerin yüksek olmasının yanında ücret gelirlerinin düşük olması, ücret dengesizlikleri, ücret üzerinde adil olmayan ağır vergi yükünün bulunması ve ücretlilerin milli gelirden yeterli pay alamaması, vergi yükünün büyük çoğunluğunun ücretlilere yüklenmesi gibi sebepler vergi adaletini yoksul ve emekçiler aleyhine bozmaktadır. Merkez kapitalist ülkelerde dolaysız vergiler toplam vergi gelirlerinin yaklaşık yüzde 60-65’ini oluştururken, Türkiye’de bu oran son on yılda sürekli ve hızlı bir biçimde düşme eğilimi içerisindedir.

Gelir Vergisi	694.014.000.000 TL
Kurumlar Vergisi	786.314.000.000 TL
ÖTV	628.195.000.000 TL
MTV	441.232.000.000 TL

2023 Yılı Tahsil Edilen Vergilerin Dağılımı (Milyar TL)

2023 yılı vergi geliri kalemlerine baktığımızda tahsil edilen 694 milyar TL olan gelir vergisinin önemli bir kısmı emekçi sınıfın stopaj usulüyle ödediği vergidir. Sadece toplanan gelir vergisinin ülke gelirinin önemli bir kısmını elde eden kurumların ödediği vergiye yakın olması bile Türkiye’de vergi yükünün hangi kesimler tarafından karşılandığını net bir şekilde ortaya koymaktadır. Türkiye’de en zengin yüzde 20’nin milli gelirden aldığı pay yüzde 49,8 iken, en yoksul yüzde 20’nin aldığı pay sadece yüzde 5,9’dur. Ancak vergi yükü tersi şekildedir.

Örneğin vergi dilimi uygulaması emekçilerin üzerindeki vergi yükünü çok daha fazla ağırlaştırmaktadır. Bilindiği üzere emekçilerin ücretleri üzerinden önce işveren tarafından vergi stopajı yapılmaktadır. Stopajla kesilen bu tutar da gelir vergisi olarak vergi idaresine ödenmektedir. Ancak emekçilerin kümülatif ücretleri yıl içerisinde arttıkça artan oranlı bir tarifeye tabi tutulmakta, daha fazla vergi alınmaktadır. Halihazırda uygulanan vergi dilimi uygulaması şu şekildedir:

Ücret için gelir vergisi tarifesi (dilimleri) (GVK m.103)	Oran
<i>110 bin TL'ye kadar</i>	<i>15%</i>
<i>110 bin 1 TL ile 230 bin TL arası için</i>	<i>20%</i>
<i>230 bin 1 TL ile 870 bin TL arası için</i>	<i>27%</i>
<i>870 bin 1 TL ile 3 milyon TL arası için</i>	<i>35%</i>
<i>3 milyon 1 TL ve fazlası için</i>	<i>40%</i>

Görüldüğü gibi ücretli çalışanlar yüzde 14 SGK primi ve yüzde 1 işsizlik sigortası fonu kesilerek ortaya çıkan ilk maaşlarında yüzde 15 vergi ödemektedirler. Ancak kümülatif olarak sonraki maaşlarında toplam 110 bin lirayı

geçmeleri halinde gelir vergisi 5 puan artarak yüzde 15'ten yüzde 20'ye yükseltilmektedir. Yıl içerisinde maaş toplamı 230 bin lirayı bulması halinde ise gelir vergisi 7 puan daha arttırılarak yüzde 27'ye çıkarılmaktadır.¹

Ancak vergi dilimleri bu hayat pahalılığında ve yüksek enflasyon koşullarında aynı oranda arttırılmamış, bilinçli olarak düşük bırakılmıştır. Vergi dilimleri yeniden değerlendirme oranının altında belirlenmiştir. Böylelikle emekçilerden daha fazla gelir vergisi alınmasının yolu açılmıştır. Emekçilerin vergi yükünü haksız bir şekilde arttıran vergi dilimleri değiştirilerek yükseltmelidir. Ancak vergi adaletini güçlendirdiği iddia edilen 54 maddelik bu “vergi paketi”nde vergi dilimlerini emekçiler lehine yeniden düzenleyen bir madde bulunmamaktadır.

AKP hükümetlerinin verimsiz, üretimi ve istihdamı arttırmayan itibar harcamalarının yanı sıra büyük karlar elde eden sermaye sınıfını vergilendirmekten çok vergi aflarıyla, ki AKP döneminde toplamda 14 kez vergi affı getirildi, borçlarını silmesi ve bu şekilde sermayeye kaynak aktarması sıklıkla yaşanmaktadır. İktidar, dolaylı vergileri ‘enflasyonu kontrol altına almak için’ kullanmaya çalışırken, bir taraftan da ekonomide adaletin varlığı konusunda önemli bir gösterge olan gelir dağılımını da bozmaktadır. Dolaylı vergiler adaletsiz olan vergiler olarak kabul edilmesine rağmen Türkiye’de dolaylı vergilere ağırlık verilmektedir. Bunun birçok nedeni bulunmaktadır. Bu nedenlerin en önemlileri şu şekilde sıralanabilir:

- Sermaye sınıfının çıkarını koruyan/kollayan bir politik anlayış
- Bu vergilerin tahsilinin kolay ve çabuk olması
- Mali anesteziye uygun olması
- Vergi erozyonuna neden olmaması

İktidarın dolaylı vergileri tercih etmesinin bir diğer nedeni ise bu vergiye karşı sosyal tepkinin yüksek olmamasıdır. Çünkü dolaylı vergiler fiyat içerisine

---

¹ <https://t24.com.tr/yazarlar/murat-bati/ucretliler-icin-yapilmasi-gerekenler-i-vergi-dilimi-hususuna,45644>

gizlenebildikleri ve mali anestezi özelliğine sahip oldukları için yükümlüler tarafından çok fazla hissedilmemektedir. 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifi de toplamayı öngördüğü vergiler açısından geçmiş yıllar bütçe düzenlemelerinden pek farklı bir yerde değildir. AKP toplamayı öngördüğü vergilerin büyük bir kısmını yine dolaylı vergilerden toplamayı amaçlamaktadır.

Ayrıca Gelir İdaresi Başkanlığı bünyesinde kurulan, genellikle büyük gelir kazancı sağlayan mükelleflere ait borçların görüşüldüğü uzlaşma komisyonlarında şirketlere ait borçların önemli bir kısmı silinmekte, bu da borcunu zamanında ödeyen mükellefler için hem vergi adaletini bozmakta hem de vergisini zamanında ödeyenler için caydırıcı bir nitelik taşımaktadır.

Türkiye’de toplam vergi yükü diğer orta gelirli OECD ülkeleri ile karşılaştırıldığında ortalamanın çok üzerindedir. Özellikle Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ne geçilen 2018 yılından bu yana hızlanarak artan ve kronik bir hal almaya başlayan enflasyon, yüksek kur, işsizlik, cari açık ve makro ekonomide meydana gelen yıkımlar vergi sisteminin adil, şeffaf ve istikrarlı olmasını daha zorlaştırmaktadır.

Yaşanan ekonomik krizler sonucunda çözüm adına ortaya çıkan arayışlar vergi kanunlarında sık sık değişikliklere sebep olmuş, bu değişikliklerde vergi sisteminin daha karmaşık bir yapıya dönüşmesi kaçınılmaz hale gelmiştir. Son zamanlarda özellikle ekonomi ve vergi alanına ilişkin birçok düzenlemenin torba kanunlarla yapılması ve genellikle etki analizlerinin dahi hazırlanmadan komisyonda görüşülüp kanunlaştırılmaları vergi sisteminin gün geçtikçe daha karmaşık bir hal almasına sebep olmaktadır.

Türkiye’de vergi yükünün dağılımında adaleti sağlamak ve rantı vergilendirmek gerekmektedir. Ayrıca defalarca ifade ettiğimiz gibi az kazananan az çok kazananan çok vergi alınması politikalarının hayata geçirilmesi zorunludur. Vergi oranlarının makul seviyelere çekilmesi, mali yükümlülüklerin katlanabilir, üretimi ve istihdamı artırıcı bir noktada olması

gerekir. Ancak Türkiye’de durum tam tersidir. Türkiye’de çarpık vergi uygulamaları söz konusudur.

Türkiye’deki Çarpık Vergi Uygulaması Örnekleri

- Cep telefonlarında yer alan TRT payını (yüzde 10) matraha ekleyip ÖTV’si hesaplanmaktadır. Daha sonra bu üç kalemin ara toplamı alınarak KDV hesaplaması yapılmaktadır. Bu şekilde vatandaşa verginin de vergisi ödetilmektedir.
- Tüketici ekmeğe içeriğindeki katkı maddesine göre 3 farklı KDV ödemektedir.
- Çiftçilere verilen tarımsal desteklemelerden dahi yüzde 4 stopaj kesilmektedir.
- Sadece sabah yüzünüzü yıkamak için musluğu açtığınızda dahi 5 çeşit vergi (KDV, Çevre Temizlik Vergisi, Atık Su Bedeli, Katı Atık Bertaraf Bedeli ve Katı Atık Toplama Bedeli) ödenmektedir.
- Radyolu duşakabinde, akıllı kol saatinde ve mini fırında dahi TRT payı ödenmektedir.
- Kotradan, yattan, gemiden, elmastan, pırlantadan alınmayan ÖTV doğalgazdan, akaryakıttan alınmaktadır.
- AKP döneminde 14 kez vergi affı getirilmiştir. Bu aflar düzenli vergi ödeyen cezalandırma anlamına gelmektedir.
- Türkiye’de toplam vergilerin yüzde 65-70’i dolaylı vergilerden yüzde 30-35’i dolaysız vergilerden oluşmaktayken, AB ve OECD ülkelerinde bu oranlar yüzde 35’i dolaylı yüzde 65’i dolaysız vergilerden oluşmaktadır.
- Türkiye’de kayıt dışılık oranı yüzde 30’lar civarındadır ve bu oran OECD ülkeleri içerisindeki en yüksek oranlardan birisidir.
- Televizyon alırken, televizyon fiyatı üzerinden önce ÖTV, televizyon fiyatı ve ÖTV toplamı üzerinden KDV ve son olarak da bütün bunların

toplamı üzerinden TRT bandrolü hesaplanarak verginin vergisinin vergisi ödenmektedir. Vergilemede bu tarz bir hesaplama sadece Türkiye'ye özgü bir hesaplama yöntemidir.

- Akaryakıtta ödenen vergi yüzde 55 (ÖTV, KDV, EPDK Payı) civarındadır. Türkiye dünyanın en yüksek fiyatlarla enerji tüketen ülkelerin başında gelmektedir.
- 2002 yılında deprem vergisi adı altında getirilen geçici Özel İletişim Vergisi kalıcı bir hale getirilmiştir.
- Yurtdışından getirilen cep telefonlarının harç tutarı Kasım 2018'de 170,70 TL'den 500 TL'ye, Haziran 2019'da 618 TL'ye, Temmuz 2019'da ise 1.500 TL'ye çıkarılmıştı. Yüzde 22,58'lik zammın yansıtılmasının ardından bu ücret 2020 yılında 1.838 TL, 2021 yılında 2.006, 2022 yılında 2.732 TL, 2023 yılında 6.091 TL 2023 yılı temmuz ayında 20.000 bin TL, 2024 yılında 31.692 TL olmuştur. 2014 yılında 119 TL olan telefon harcı 10 yılda 266 kat artmıştır.
- Savunmaya, silahlanmaya ve güvenlikçi politikalara ayrılan payın, ek ve örtülü ödenek ve fonlarla beraber, bütçenin yaklaşık yüzde 15-20'sine denk geldiği hesaplanmaktadır. Devlet maliyetsiz barış yerine savaşı tercih ederek, savaşın ve silahlanmanın maliyetini vergi yükünü taşıyan yoksullara çıkarmaktadır.

Dolaylı Vergiler ve Rant Ekonomisi İlişkilidir

Türkiye'de rant-kara para ekonomisinin varlığı hem vergilerin daha az toplanmasına sebep olmakta hem de tüketim harcamaları üzerinden alınan dolaylı vergilerin fazla olması sebebiyle üretici ve tüketicilerin bir bölümünün çok daha cazip olan kayıt dışı alana kaymasına sebep olmaktadır.

Türkiye ekonomisinin yaklaşık yüzde 30'unun kayıt dışılıktan oluştuğu tahmin edilmektedir. Bu da bugünkü ekonomik büyüklükle hesaplandığında

yaklaşık 300 milyar dolarlık bir büyüklüğe tekabül etmektedir. Özellikle büyük sermayenin rant alanı olarak işlev göre bu büyüklükteki bir alan vergi dışında kalmaktadır. Bu alandan elde edilebilecek olası vergi gelirinin 30 milyar dolar civarında olduğu hesaplanmaktadır. “Kayıt dışılıkla mücadele” adı altında AKP-MHP iktidarının yaptıkları nedense bu alana hiç uğramamaktadır. Kayıt dışılıkla mücadele küçük esnafın üzerine gitmekle olmaz.

2015 yılında çözüm sürecinin iktidar tarafından sona erdirilmesi ve yine o dönemde Suriye iç savaşının yarattığı ortama dahil olunmasıyla birlikte ortaya çıkan yüksek savaş, silahlanma ve güvenlikçi harcamaların finansmanı, AKP döneminde yaklaşık iki yüz kez değiştirilen Kamu İhale Kanunu’nun getirdiği ek mali yükler ve bu kanunda olağanüstü hallerde kullanılmak için tasarlanan fakat neredeyse rutin ihale usulüne dönen 21-B maddesi kapsamında yapılan ve kamu bütçesine büyük yükler getiren ihaleler, döviz bazlı garanti ödemeleri, denetim dışı olan ve şeffaflıktan uzak örtülü ödenek harcamaları gibi bütçede önemli gider kalemlerini oluşturmaktadırlar.

Çoğunlukla yanlış politik tercihler, savurganlık ve keyfiyete bağlı olarak ortaya çıkan bu büyük finansman ihtiyacını/açığını AKP-MHP iktidarı TBMM’ye getirdiği torba kanunlar aracılığıyla bu ihalelerden büyük kazançlar sağlayan sermayedarlar yerine emekçi-yoksul sınıfın sırtına bindirmektedir. Vergi oranlarında yapılan artışlar veya tahsis edilen yeni vergiler hem alım gücü zaten düşük olan emekçi sınıfın yükünü arttırmakta hem de vergide adalet ilkesine aykırı bir şekilde yüksek gelir grubuyla aynı düzeyde vergi ödemesine sebep olmaktadır. Bu da gelirinin önemli bir kısmını zorunlu tüketime/gıda ayırmak zorunda kalan alt gelir gruplarının tüketim tercihleri ve tüketim kalitelerinde önemli ölçüde olumsuzluğa sebep olmaktadır.

Vergi Afları Sermaye İçin Getiriliyor

Türkiye’de vergi afları, iktidarlar tarafından genellikle ‘halkın parasıyla’ oy devşirmeye ihtiyaç duyulan seçim dönemlerinde veya Hazine’de asgari kamusal ihtiyaçları karşılayacak para kalmadığı zamanlarda söz konusu olmaktadır. Türkiye gibi vergi adaletinin olmadığı ülkelerde vergi aflarını çıkarmadaki temel amaç, mükellefi sübvans etmekten çok, siyasi iktidara siyaseten iltimas ve rant sağlama amacı taşımaktadır. Afların özellikle seçim dönemlerinde ortaya çıkarılmasının sebebi ise ‘ihtiyaç sahibi veya muhtaç edilmiş’ milyonlara sosyal desteği artırıcı harcamalar için kaynak bulmak ve bu harcamalar aracılığıyla da seçimlerde oy devşirerek yeniden iktidar olmayı sağlamaktır. AKP döneminde de vergi afları genellikle ya seçim arifelerine ya da Hazine’nin boşaldığı ve kaynak ihtiyacının hasıl olduğu zamanlara denk gelmiştir.

Ancak vergi aflarının vergi adaletini bozma, vergi gayretini zedeleme, idarenin tahsil gücünü zayıflatma, vergi yargısının iş yükünü artırma ve vergi ahlakında erozyona sebep olma gibi negatif etkileri de söz konusudur. Vergi aflarının sıklıkla uygulanması, vergisini zamanında ödeyen veya stopaj usulü vergi ödeyen emekçiler açısından adaletsizliğe sebep olmakta, gelir dağılımını bozmaktadır. Vergi aflarının yanı sıra Gelir İdaresi Başkanlığı’nın bünyesinde kurulan ve uzlaşma komisyonları aracılığıyla genellikle büyük ve yandaş şirketlere ait vergi borçlarının çoğunlukla neredeyse tamamının silinmesi, vergisini düzenli ödeyen mükelleflerin vergi idaresine olan güvenlerini zedelemekte ve aynı zamanda vergisini zamanında ödeyen mükellefleri cezalandırmak anlamına gelmektedir. Halihazırda sermayeden yana politik tutum belirlemiş olan AKP, sermayeye ait vergi borçlarının büyük bir kısmını defalarca silmiştir. Bu da borçların yoksul halka/çoğunluğa mal edilmesi anlamına gelmektedir. AKP yönetime geldiği ilk günden itibaren sermaye sınıfına büyük ayrıcalıklar (ihaleler, özelleştirmeler, vergi indirimleri, istisnaları vs.) tanırken,

yoksul ve emekçi sınıfın ürettiği artı değere de el koymuş ve bunu kamu ihaleleri aracılığıyla ‘kendine bağlı’ yandaş sermaye sınıfına aktarmıştır.

Türkiye’de yaşayan emekçilerin, yapılan ortalama hesaplamalara göre, gelir vergisi de dâhil maaşlarının yarısından fazlası vergilere gitmektedir. Gün geçtikçe emekçilerin sırtındaki vergi kamburunu büyüten AKP iktidarı milyar dolarlık kamu ihaleleriyle büyüttüğü yandaşlarının borçlarını, tek kalemde silmekte beis görmemektedir. Uygulanan bu politikalarla emekçi sınıfın emeğinin ürünü olan katma değer, artı değer, sermaye sınıfına peşkeş çekilmektedir.

MERKEZİ UZLAŞMA KOMİSYONU					
	2019	2020	2021	2022	2023
Başvuru Sayısı	12	23	4	10	8
Uzlaşılın Dosya Sayısı	6	15	1	6	3
Uzlaşlamayan Dosya Sayısı	6	8	3	4	5
Uzlaşma Başvurusuna Konu Olan Vergi Tutarı	277.279.084	928.312.501	69.364.649	98.153.299	199.654.257
Uzlaşlamayan Vergi Tutarı	119.413.440	442.424.528	39.435.267	42.851.355	199.654.257
Uzlaşmaya Konu Olan Vergi	157.865.644	485.887.973	29.929.381	55.301.945	-
Uzlaşma Sonucu Vergi Tutarı	114.550.000	281.055.200	5.985.876	9.317.937	-
Uzlaşma Başvurusuna Konu Olan Vergi Ziyai Cezası Tutarı	405.442.722	1.202.938.555	93.485.817	163.735.652	291.607.521
Uzlaşlamayan Vergi Ziyai Cezası Tutarı	152.347.869	493.617.450	48.591.744	53.724.339	232.827.608
Uzlaşmaya Konu Olan Vergi Ziyai Cezası Tutarı	253.094.853	709.321.105	44.894.072	110.011.314	58.779.913
Uzlaşma Sonucu Vergi Ziyai Cezası Tutarı	11.760.121	36.432.927	0	3.000.000	2.170.000
VERGİ DAİRELERİ KOORDİNASYON UZLAŞMA KOMİSYONU					
	2019	2020	2021	2022	2023
Başvuru Sayısı	136	193	132	213	256
Uzlaşılın Dosya Sayısı	114	147	91	141	177
Uzlaşlamayan Dosya Sayısı	22	46	41	72	79
Uzlaşma Başvurusuna Konu Olan Vergi Tutarı	41.375.894	239.473.356	102.755.334	180.867.230	636.579.839
Uzlaşlamayan Vergi Tutarı	27.788.655	39.341.670	53.939.813	152.212.185	370.921.231
Uzlaşmaya Konu Olan Vergi	13.587.238	200.131.686	48.815.521	28.655.046	265.658.608
Uzlaşma Sonucu Vergi Tutarı	12.931.938	68.397.315	38.123.349	26.505.334	107.127.917
Uzlaşma Başvurusuna Konu Olan Vergi Ziyai Cezası Tutarı	82.565.236	347.192.291	128.808.232	212.425.121	829.521.855
Uzlaşlamayan Vergi Ziyai Cezası Tutarı	29.794.186	51.309.207	67.093.419	146.033.216	440.000.471
Uzlaşmaya Konu Olan Vergi Ziyai Cezası Tutarı	52.771.049	295.883.084	61.714.813	66.391.905	389.521.383
Uzlaşma Sonucu Vergi Ziyai Cezası Tutarı	8.608.934	9.267.122	7.362.339	11.560.850	23.960.310
Uzlaşma Başvurusuna Konu Olan Özel Usulsüzlük Cezası Tutarı*					15.611.620
Uzlaşlamayan Özel Usulsüzlük Cezası Tutarı*					3.845.510
Uzlaşmaya Konu Olan Özel Usulsüzlük Cezası Tutarı*					11.766.110
Uzlaşma Sonucu Özel Usulsüzlük Cezası Tutarı					2.160.357

*Uzlaşmaya konu vergi ve ceza tutarına, geçici vergi aslı ve buna ilişkin ceza dahildir. Ancak, uzlaşılın bu tutarlara; normal vade tarihinden uzlaşma tutanağının imzalandığı tarihe kadar geçen süre için hesaplanan gecikme faizi tutarları dahil değildir.

**14/10/2021 tarihli ve 7338 sayılı Kanun ile usulsüzlük ve özel usulsüzlük cezaları uzlaşma kapsamına alınmıştır.

Vergi Harcaması Kalemi İptal Edilmelidir

2024 yılı bütçesinde toplam vergi geliri 8 trilyon 335 milyar 575 milyon 951 bin lira olarak öngörülmüştür. Ancak “Vergi Harcaması” adı altında sermayeye peşkeş çekilen rakam ise yaklaşık olarak 2 trilyon 200 milyar liradır. Bu rakam 2024 yılı vergi geliri beklentisinin yüzde 26’sına tekabül etmektedir. Yani bu rakam toplam vergi gelirinin 4’te 1’ine, bütçe açığının ise yüzde 85’ine denk gelmektedir. Eğer vergi harcaması adı altında sermayeye kaynak aktarımı olmasaydı 2024 yılı bütçesinden ücretlilerden alınan gelir vergisi, 1 trilyon 409 milyar 765 milyon 804 bin liralık Özel Tüketim Vergisi ve 37 milyar 549 milyon 907 bin liralık Özel İletişim Vergisi gibi vergi kalemlerine ihtiyaç kalmayacaktı.

2024 bütçesindeki tercihler değiştirilerek tasarruf yapılabilir, hepsi değil ama büyük bir kısmı sermayeye peşkeş çekilen 2 trilyon 200 milyar liralık vergi harcaması emekçi halkımızın pek çok ihtiyacı için harcanabilirdi.

- Vergi harcamasına ayrılan bütçe 129 milyon 396 bin 541 asgari ücrete denktir. Yaklaşık olarak 7,5 milyon olduğu hesaplanan her bir asgari ücretliye aylık 24 bin 445 lira daha ek ödeme yapıp maaşları 41 bin 447 TL’ye çıkartılabilirdi.

- 16 milyon emeklinin her birine 137 bin 500 TL ödeme yapılabilir veya her bir emekliye aylık olarak 11 bin 500 TL ek ödeme yapılabilirdi.

- Yaklaşık 6 milyon engelliye 366 bin 666 TL ödeme yapılabilirdi.

- Sermayeye ayrılan bütçeyle her birinin maliyeti 100 milyon lira olan 22 bin fabrika veya üretim tesisi kurulabilir, işsizlik sorunu kısmen çözülebilirdi.

- Sermayeye ayrılan bu bütçe, tanesi 10 liradan, 220 milyar ekmeğe denk gelmektedir. Bu bütçeyle Türkiye’de bulunan 26 milyon 309 bin 332 haneye yıllık 8 bin 362 ekmeğe yardımcı yapılabilirdi.

• Okullardaki 19 milyon öğrenciye bir yılda 772 kez ücretsiz yemek verilebilir. Çocuklarda yetersiz beslenmeden kaynaklı ortaya çıkan sorunlar aşılabılırdi.

• 500 yatak kapasiteli 583 tane kamu hastanesi yapılabilir. Hastaların sağlığa erişim sorunları çözülebılırdi.

• Yurt, atölye ve spor salonu barındıran bir okulun en yüksek maliyeti yaklaşık 30 milyon liradır. Sermayeye ayrılan bu bütçeyle 73 bin 333 okul açılabilirdi.

• Araştırmalara göre Türkiye’de 32 milyon 150 bin kişi yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. Sermayeye ayrılan bu bütçeyle yoksulluk sınırının altında yaşayan her bir kişiye 68 bin 450 lira yardım yapılabilirdi.

• BM 2023 Sürdürülebilir Kalkınma Raporu’nun Sıfır Açlık hedefine yönelik verilere göre, Türkiye’de 14 milyon 800 kişi yeterli gıda tüketememektedir. Sermayeye ayrılan bu bütçeyle yetersiz beslenen her bir kişiye 148 bin 648 lira yardım yapılabilirdi.

• Türkiye’de yaklaşık 3 bin SMA hastası olduğu tahmin edilmektedir. SMA’lıları hayata döndürecek, sorunlarına çözüm bulacak ilacın ücreti yaklaşık 60 milyon liradır. Sermayeye ayrılan bütçeyle Türkiye’de SMA kaynaklı ölümler son bulabilirdi. Hatta her bir SMA hastasının sorunu 12 defa çözülebılırdi.

• Sadece bu bütçeyle ataması yapılmayan yaklaşık 350 bin öğretmene 6 milyon 285 bin 714 defa ödeme, 524 yıl boyunca yapılabilirdi.

• Kadınlara üç doz yapılması gereken HPV aşısının toplam maliyeti 7 bin 500 liradır. Sermayeye peşkeş çekilen bu parayla 43 milyonluk kadın nüfusunun her birine 7’şer defa HPV aşısı yapılabilirdi.

• Anaokuluna giden çocuklara bir öğretim yılı boyunca bir öğün ücretsiz yemek vermenin maliyeti 12 milyar liradır. Sermayeye ayrılan bu parayla çocuklara 183 yıl boyunca ücretsiz yemek verilebilirdi.

- 850 milyara ulaşmış çiftçi borçları 2,5 defa ödenebilirdi.
- Sayısı şu an 2 milyon 245 bin olan çiftçilerin her birine yaklaşık 1 milyon lira hibe desteği verilebilirdi.
- 2 milyon 215 bin 815 esnafın her birisine yaklaşık 1 milyon lira hibe desteği sağlanabilirdi.

a) KÖİ Projeleri Gerçek Kazançları Oranında Vergilendirilmelidir: Bu kanun teklifiyle 3996 sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-İşlet-Devret Modeli Çerçevesinde Yaptırılması Hakkında Kanun ile 6428 sayılı Sağlık Bakanlığınca Kamu Özel İş Birliği Modeli ile Tesis Yaptırılması ve Hizmet Alınması Hakkında Kanun kapsamında bulunan şirketlerin Kurumlar Vergisi'nin yüzde 25'ten, yüzde 30'a çıkarılması öngörülüyor. Ancak 2024 Bütçesi'nden KÖİ'leri yapan müteahhitlere toplam 162.4 milyar lira kaynak ayrılmıştır. Bunun 4.9 milyar lirası Avrasya Tünel'ine, 73.8 milyar lirası köprü ve otoyollara, 83.7 milyar lirası da şehir hastanelerine aktarılmaktadır. 2025'te bu tutar 240.8 milyar liraya, 2026'da ise 270.3 milyar liraya çıkacaktır. Dolar garantisi verilen bu projelerde bir de kur artışlarından zarar edilmesin diye yılda 4 defa enflasyon zammı güncellemesi yapılmaktadır. Bu düzenlemeyle milyar dolarlık kazanç garantileri verilen firmalardan alınması öngörülen vergi sadece ve sadece yaklaşık 500 milyon lira tutarındadır.

b) Borsa, Kripto ve KKM Kazançları Vergilendirilmelidir: “Çok kazananın çok vergi alacağız” yaygarasıyla bu vergi paketine “küresel ve yerel asgari kurumlar vergisi” getirilmiştir. Bu verginin getiriliyor olmasının temel sebebi küresel sermayenin dünya yüzeyinde eşit şartlarda rekabet etme isteğidir. Yani bu düzenleme sermayenin talebiyle getirilmektedir. Çok kazananın çok vergi alınması ilkesiyle alakası yoktur. Şayet iddia edildiği gibi çok kazananın çok vergi alınması için getiriliyor olsaydı vergilendirilmeyen devasa kazanç alanlarından olan borsa, kripto varlıklar

ve Kur Korumalı Mevduat (KKM) gibi alanlarda da vergilendirmeye gidilmesi gerekirdi. Ancak bu alanlar defalarca gündeme gelmesine rağmen vergilendirilmemektedir. Bu yolla iktidar bilinçli bir tercihle çok kazananlara kaynak arttırımı yapmaktadır.

Gerçek Bir Vergi Adaleti İçin DEM Parti Olarak Görüşlerimiz

▪ Vergi sistemi tarafsız, adil ve uygulanabilir ve kimseye ayrıcalık sağlamayan bir nitelik taşımalıdır. Vergi, sadece mali amaca değil ekonomik, sosyal ve siyasi amaçların da gerçekleştirilmesine uygun olmalıdır.

▪ Vergi kanunlarının adaleti sağlamaya yönelik, basit, sade ve anlaşılır bir metne dönüştürülmesi gerekir. Çağdaş hukuk normlarına uygun, mükellef haklarına saygılı, vergi tabanını genişleten ve kayıt dışı ekonomiyle mücadele eden bir nitelik taşıması gerekir. Türkiye’de vergi adaletini bozan temel olaylardan birisi de rant ekonomisidir. Rant ekonomisi vergi adaletini bozmaktadır. Ücretli çalışanlardan stopaj usulüyle kesinti yapılırken, ticari ve farklı kazanç kalemlerinden yüksek gelir elde edenler kayıt dışılığa kaçarak daha az vergi veya hiç vergi ödememektedirler.

▪ Kaynak teorisinden net artış teorisine geçmek gerekir. Net artış teorisi hem ödeme gücünü dikkate almakta hem de gerçekleşen her türlü geliri, devamlılığı olsun olmasın, gelir kabul ettiği için vergi adaletini sağlama konusunda daha yetkin bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır.

▪ Gelir vergisinin büyük bir kısmı ücretli kesim tarafından ödenmektedir. Türkiye’de asgari ücretliler oldukça yüksek vergi ödemektedir. Temel gıda maddelerindeki yüksek KDV oranları dar gelirli kesimler için ağır yük getirmektedir. Bu oranlar bu gerçekler göz önünde bulundurularak yeniden düzenlenmelidir.

▪ Gelir dağılımında adaleti sağlayacak iktisadi ve vergileme politikaları uygulanmalı, emekçi ve yoksul sınıflar üzerindeki vergi yükü azaltılmalıdır.

▪ Vergi esas olarak harcıyandan değil kazananın alınmalıdır.

▪ Vergilendirmede beyan esası uygulandığından vergi matrahı mükellefler tarafından belirlenmektedir. Vergi kaçakçılığının önlenmesi ve gerçek tutarların beyan edilmesi için vergi güvenlik önlemleri alınmalı, servet artışları ile matrah ilişkisi kurulmalıdır. Servet artışlarının kaynağı “nereden buldun yasası” ile sorulmalıdır.

▪ Muafiyet ve istisnalar kaldırılmalıdır. Asgari ücretle çalışanlardan stopaj (kaynakta) usulü kesinti yapılırken, ticari ve diğer kazançları elde edenlere muafiyet ve istisnalar uygulanmakta, bu vergilemede adalet ilkesini zedelenmektedir.

▪ En az geçim indirimi tutarları sembolik olmaktan çıkarılmalı, modern ve sosyal amaca hizmet eden bir nitelik kazandırılmalıdır. Ücret gelirleri üzerindeki vergi yükü azaltılmalı, servet ve sermaye gelirinden emek gelirine göre (Ayırma Kuramı) daha çok vergi alınmalıdır.

▪ Vergi sisteminde dolaylı vergiler ağır basmaktadır. Türk vergi sisteminde genel eğilim, dolaylı vergilerin, toplam vergi hasılatı içinde ağır basması yönündedir. Son verilere göre, yaklaşık, vergi hasılatının yüzde 65’i dolaylı vergilerden ve yüzde 35’i dolaysız vergilerden kaynaklanmaktadır. Dolaylı vergiler, vergi adaleti açısından yeterli ve uygun vergi türü sayılmazlar. Çünkü bu tür vergiler gerileyici etkileri yüzünden düşük gelirli sınıflar üzerinde yoğunlaşır ve üst gelir grupları ile alt gelir grupları aynı oranda vergi öderler. Bu olumsuz etkiyi gidermek için dolaysız vergilerin vergi hasılatı içindeki payını yükseltmek gerekir.

▪ Rant gelirleri vergilendirilmelidir.

▪ Vergi afları, yapılması zaruret taşıyan hallerde rasyonel temelde ve düzenli vergi ödeyen mükellefi cezalandırmayan bir şekilde yapılmalıdır. Cumhuriyet tarihi boyunca yapılan 36 adet vergi affının 14 tanesi AKP iktidarı döneminde yapılmıştır. Vergi affı, vergiye gönüllü uyumu zedelemekle beraber düzenli vergi ödeyen mükellefin cezalandırılması anlamına gelmektedir. Büyük kazançlar elde

eden sermaye sınıfının vergi (çoğu zaman anapara da dâhil) borçlarının silinmesini getirmekte, bu durum gelir dağılımında adaleti bozmaktadır.

▪ Vergi sadece sosyal adalet ilkesi çerçevesinde değerlendirilmemelidir. En az bunun kadar önemli olan bir diğer husus ise harcamaların nereye yapılmış olduğudur. Vergilerin ve diğer kamu gelirlerinin nerelere harcandığı, kamu harcamalarında sınıfsal bir adalet olup olmadığı konusu da son derece önemlidir. Sosyal sınıflar üzerindeki net vergi yükü önemlidir, çünkü vergi nedeniyle gelebilecek bir yük sadece mükelleflerin ödedikleri vergilerle değil, aynı zamanda bu mükelleflere yapılan transfer, sübvansiyon/refah ödemelerinin ve doğrudan sunulan kamusal mal ve hizmetlerin faydalarının varlığı ve büyüklüğüne göre de şekillenir. Bu sebeple emekçi sınıf üzerindeki ağır vergi yükü kaldırılmalıdır.

▪ ÖTV, KDV gibi dolaylı vergiler kaldırılmalı veya sembolik bir orana taşınmalı, bunların yerine servet vergisinin getirilmesi ve Kurumlar Vergisi oranının yükseltilmesi gerekmektedir.

▪ Alt gelir gruplarının temel ihtiyaçlarının vergi politikaları aracılığıyla sübvansiyon edilmesi gerekmektedir.

▪ Vergi otoritesinin vergi gayretini toplumun üst gelir gruplarına yönelik olarak icra etmesi gerekmektedir.

▪ Yoksulluk sınırının, Dünya Sağlık Örgütü'nün günlük kalori ihtiyacı ve BM İnsan Gelişim Endeksi baz alınarak hesaplanıp, altında kalan vatandaşların gıda, sağlık, barınma, giyim, eğitim ve kültür giderleri vergiden muaf olmalıdır.

▪ Uzlaşma Komisyonları yeniden yapılandırılmalı. Büyük firmaların vergilerini silen yapılar olmaktan çıkarılmalıdır.

▪ Yurtdışındaki vergi cennetlerine kaçırılan gelirler vergilendirilmelidir.

▪ Servete ve gelire göre dik artan oranlı bir gelir ve servet vergisi sistemi oluşturulmalıdır.

▪ İmar artışlarıyla ya da çok sayıda konut sahibi olmakla yaratılan rantlara artan oranlı rant vergisi getirilmelidir.

En Düşük Emekli Maaşına ve Asgari Ücrete İlişkin Önergelerimiz Kabul Edilmemiştir

DEM Parti olarak bu kanun teklifinin Plan ve Bütçe Komisyonu'ndaki görüşmesinde en düşük emekli maaşı ve asgari ücrete ilişkin önergeler verdik. Büyük bir vergi paketi olarak sunulan ve 54 madde olarak komisyondan geçen kanun teklifinin hiç değilse bu iki yakıcı soruna çözüm üretmesi için muhalefet ettik.

Bunun için düşük emekli maaşının 10 bin liradan 12 bin 500 liraya yükseltilmesine yeterli olmadığı için itiraz ettik. Daha önce de Meclis'e verdiğimiz kanun teklifinde olduğu gibi en düşük emekli maaşının sendikalar tarafından belirlenen yoksulluk sınırının en az yarısı kadar bir tutarda belirlenmesini önerdik. Buna göre haziran ayı yoksulluk sınırı olarak hesaplanan yaklaşık 62 bin liranın yarısına denk gelen bir tutarın en düşük emekli maaşı olarak belirlenmesini teklifi ettik. Ancak teklifimiz AKP-MHP oylarıyla reddedildi.

Resmi enflasyonun dahi yüzde 72'yi bulduğu bir ekonomik kriz ortamında asgari ücretin Ocak ayında belirlenen 17 bin 2 lirada sabit tutularak zam görmemesi asla kabul edilemez. Pek çok araştırmaya göre yılbaşından bu yana sadece altı aylık bir süreçte reel olarak asgari ücretlinin alım gücü 3 bin liranın üstünde azalmıştır. Her geçen gün iğneden ipliğe zam gelmektedir. Üstüne üstlük bir süredir kısmen de olsa uygulanan azami kira zam oranı olan yüzde 25 sınırının kaldırılması asgari ücretle geçinmeye çalışan milyonları perişan etmiştir.

54 maddelik bir pakette asgari ücret zammına ilişkin bir düzenlemenin olmaması, asgari ücrete zam yapılmaması vicdansızlıktır. DEM Parti olarak en düşük emekli maaşı önergemizde olduğu gibi asgari ücretin sendikalar tarafından belirlenen yoksulluk sınırının en az yarısı kadar bir tutarda belirlenmesini önerdik. Buna göre Haziran ayı yoksulluk sınırı olarak hesaplanan yaklaşık 62 bin liranın yarısına denk gelen bir tutarın yeni asgari ücret olarak belirlenmesini teklif ettik.

Ancak teklifimiz en düşük emekli maaşı önergemizde olduğu gibi yine AKP-MHP oylarıyla reddedildi.

Madde Değerlendirmeleri

Madde 1: Bu değişiklik, mahkeme kararları ve icra dairelerinin ödeme veya icra emirleri üzerine yapılacak ödemeleri de kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Bununla birlikte bu genişletme beraberinde bazı sorunları da getirebilir. Özellikle, mahkeme kararları veya icra dairelerinin hatalı veya haksız emirleri sonucu yapılan ödemelerin, ilgili yurttaşlar için hukuksal ve mali anlamda mağduriyet oluşturma riskini artırabileceği endişesi taşınmaktadır. Ayrıca, bu değişiklikle birlikte yurttaşların haklarının korunması ve haksız ödemelerin önlenmesi için gerekli denetim mekanizmalarının yeterli olup olmadığı da ciddi bir soru işaretidir. İktidarın bu konuda yurttaşların güvende olması için ne tür tedbirler alacağı açıklığa kavuşturulmalıdır.

Madde 2: 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun “Muaflık ve İstisnalar” başlıklı ikinci kısmının üçüncü bölümünün başlığı “Diğer Muaflık ve İstisnalar” şeklinde değiştirilmiş ve mülga 17nci Maddesi başlığıyla birlikte yeniden düzenlenmiştir. Değişiklikle birlikte getirilen “Hizmet erbabına pay senedi verilmek suretiyle sağlanan menfaatlerde ücret istisnası” düzenlemesi, teknogirişim şirketi niteliğine haiz işverenlerce hizmet erbabına bedelsiz veya indirimli olarak verilen pay senetlerinin vergilendirilmesi üzerinde önemli etkiler doğurabilecektir. Öncelikle, bu düzenleme ile hizmet erbabına pay senedi şeklinde sağlanan menfaatlerin vergilendirilmesindeki istisnanın, belirli şartlar altında geçerli olacağı belirtilmiştir. Ancak, bu istisnanın uygulama esaslarının

net olmaması ve belirlenen şartların yeterince açık ve sağlam temellere dayandırılmamış olması ciddi soru işaretleri doğurmaktadır. Verginin adil ve şeffaf bir şekilde tahsil edilmesi ve vergi kaçakçılığının önlenmesi açısından bu düzenlemenin sağlıklı işlemesi kritik önem taşımaktadır. Ayrıca, pay senedi verilmesi yoluyla sağlanan menfaatin gerçek değerinin tespitinde yaşanabilecek zorluklar ve bu durumun mali adaleti nasıl etkileyebileceği de tartışma konusudur. Özellikle, pay senetlerinin bedelsiz veya indirimli olarak verilmesinin ardındaki gerçek ekonomik değer doğru bir şekilde değerlendirilmesi ve vergi sistemi açısından adil bir yaklaşım sergilenmesi gerekmektedir.

Madde 3: 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun mülga 69'uncu maddesi başlığıyla birlikte yeniden düzenlenmiş ve ticari veya mesleki faaliyetler nedeniyle mükellef olanlara yönelik günlük hasılat tespiti ve gelir vergisi matrahının belirlenmesine ilişkin yeni düzenlemeler getirilmiştir. Ancak bu düzenlemeler mali adalet, vergi yönetimi açısından etkinlik ve vergi mükelleflerinin haklarını koruma konularında yetersiz olabilecektir. Öncelikle, günlük hasılat tespiti için yapılan yoklama uygulamasının mükellefler üzerindeki yükünün artabileceği ve bu durumun işletmelerin normal işleyişine olumsuz etki edebileceği riski vardır. Yoklama sonucu tespit edilen günlük hasılat tutarlarından hareketle hesaplanacak aylık ortalama hasılat tutarı yöntemi, özellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler için ağır bir mali yük olabilir ve işletmelerin mali tablolarını doğru şekilde yansıtmayabilir. Ayrıca, düzenlemede belirtilen yüzde 20'lik fark kriterinin vergi denetimlerinde nasıl uygulanacağı ve mükelleflerin bu konuda ne şekilde değerlendirileceği açık değildir. Bu durum, vergi hukuku açısından belirsizlik yaratabilir ve vergi idaresi ile mükellefler arasında anlaşmazlıklara sebep olabilir. Düzenlemede yer alan "Hazine ve Maliye Bakanlığı maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkilidir" hükmü ise, kanun koyucunun yetkilerinin sınırlarını belirsiz bırakmaktadır.

Madde 4: Bu düzenleme ile getirilen vergi kesintisi uygulamasının, özellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler için ek bir mali yük oluşturabileceği endişesi bulunmaktadır. Elektronik ticaret alanında faaliyet gösteren işletmelerin, ödeme alacakları tutar üzerinden yapılacak vergi kesintileri nakit akışlarını olumsuz etkileyebilir ve işletmelerin büyümesini sınırlayabilir. Ayrıca, Cumhurbaşkanınca belirlenecek sektörler veya faaliyet konularına göre farklı oranlarda vergi kesintisi yapılabilmesi esnekliği, vergi adaleti ilkesine uygun olmayabilir ve vergi sisteminin karmaşıklığını artırabilir. Düzenleme metninde belirtilen “faaliyet konuları, ödeme türleri, sektörler, iş grupları ve iş neveleri itibarıyla ayrı ayrı veya birlikte” vergi kesintisi uygulanması da vergi mükellefleri açısından belirsizlik yaratabilir ve vergi idaresi ile mükellefler arasında uygulama farklılıklarına yol açabilir.

Madde 5: Yapılan düzenlemeler, vergi idaresinin sahte belge düzenleyenler ve kullananlar üzerindeki kontrolünü artırmayı amaçlamaktadır. Ancak bu düzenlemelerin uygulamada bazı sorunları beraberinde getirebilme riski vardır. İlk olarak sahte belge düzenleme ve kullanma suçunun tanımını ve cezai yaptırımlarını yeniden düzenlemesi, vergi idaresi tarafından daha etkin bir şekilde uygulanmasını sağlayabilir. Ancak bu değişikliklerin özellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler üzerinde ek mali yükler doğurabileceği endişesi mevcuttur. Sahte belge düzenleme veya kullanma eylemlerinden dolayı yapılacak vergi cezaları, işletmelerin finansal durumunu olumsuz etkileyebilir ve işletmelerin faaliyetlerini sürdürmelerini zorlaştırabilir. Ayrıca, sahte belge düzenleme veya kullanma suçunun tespitinde vergi idaresine tanınan yetkilerin keyfi uygulamalara ve yetkinin kötüye kullanımına yol açabilecektir.

Madde 6: Özellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler ile yeni girişimlerin, bu tür karmaşık düzenlemeler altında vergi uyumluluğunu sağlamak için gereken kaynaklara erişimlerinin sınırlı olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca, düzenlemelerin vergi idaresine geniş yetkiler tanınması ve bu yetkilerin nasıl kullanılacağı konusunda net kuralların olmaması da endişe vericidir. Bu durum, vergi idaresi ile mükellefler arasında güven sorunlarına yol açabilir ve vergi idaresinin keyfi uygulamalarına zemin hazırlayabilir. Vergi Usul Kanunu'nda yapılan bu değişikliklerin, dijital ekonomi ve elektronik ticaretin gelişimini desteklerken aynı zamanda işletmelerin ve mükelleflerin adil bir şekilde vergilendirilmesini sağlaması gerekmektedir.

Madde 7: Kıymetli madenlerin vergilendirilmesinde kullanılacak olan borsa rayicinin adil ve şeffaf bir şekilde oluşturulması önemlidir. Ayrıca kıymetli madenlerin vergilendirilmesine ilişkin bu yeni düzenlemenin küçük yatırımcılar üzerindeki potansiyel etkilerinin de değerlendirilmesi gerekmektedir.

Madde 8: 213 Sayılı Kanun'a eklenen 274/A maddesi, kıymetli madenlerin vergilendirilmesine yönelik detaylı kurallar getirmektedir. Ancak bu düzenlemenin vergi idaresine kıymetli madenlerle ilgili geniş takdir yetkileri tanınması ve bu yetkilerin nasıl kullanılacağına dair net kuralların olmaması endişe vericidir. Kıymetli maden ticaretinin vergilendirilmesinde adil bir yaklaşımın sağlanması ve vergi idaresinin keyfi uygulamalarının önlenmesi için düzenlemenin daha dengeli bir şekilde revize edilmesi gerekmektedir. Ayrıca düzenlemede yer alan borsa rayici ve maliyet bedeli değerlemesi gibi unsurların küçük yatırımcılar üzerindeki etkilerinin detaylı şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Madde 9: 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'na eklenen bu fıkra, vergi kanunları gereği mükellefiyeti olan kişilerin, vergi dairesine bildirimde bulunmadan ticari, zirai veya mesleki faaliyette bulunmaları durumunda uygulanacak cezai yaptırımını düzenlemektedir. Buna göre, mükellefiyet tesis ettirilmesi gereken kişilerin bu yükümlülüğe uymamaları halinde, vergi ziyana sebebiyet verilmesi durumunda yüzde 50 artırımlı vergi ziyai cezası uygulanması öngörülmüştür. Ayrıca, daha sonra yapılacak tarhiyatlar nedeniyle kesilecek vergi ziyai cezalarına da aynı artırım oranının uygulanması hükme bağlanmıştır. Ancak vergi ziyai cezasının yüzde 50 artırılması gibi ciddi bir cezai yaptırımın doğrudan uygulanacak olması, mükelleflerin vergiye gönüllü uyumunu zorlaştırabilir ve özellikle küçük ölçekli işletmeleri veya yeni girişimcileri olumsuz etkileyebilir. Ayrıca bu düzenlemenin öncesinde mükelleflere yeterli bilgi verilmeden ve eğitim sağlanmadan uygulanması, hukuki belirsizliklere yol açabilir.

Madde 10: 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'nda yapılan bu değişiklik, usulsüzlük cezalarına ilişkin düzenlemelerde değişiklikler içermektedir.

<u>Mükellef Grupları</u>	<u>Birinci Derece</u> <u>Usulsüzlükler için</u> <u>(TL)</u>	<u>İkinci Derece</u> <u>Usulsüzlükler için</u> <u>(TL)</u>
Sermaye şirketleri	20.000	10.000
Sermaye şirketleri dışında kalan birinci sınıf tüccar ve serbest meslek erbabı	10.000	5.000
İkinci sınıf tüccarlar	5.000	3.500

<u>Mükellef Grupları</u>	<u>Birinci Derece</u> <u>Usulsüzlükler için</u> <u>(TL)</u>	<u>İkinci Derece</u> <u>Usulsüzlükler için</u> <u>(TL)</u>
Yukarıdakiler dışında kalan beyanname usulüyle gelir vergisine tabi olanlar	3.500	2.250
Kazancı basit usulde tespit edilenler	2.250	1.500
Gelir Vergisinden muaf esnaf	1.500	1.000

Bu değişikliklerle birlikte usulsüzlük cezalarının miktarları artırılması düzenlenmektedir. Özellikle küçük ölçekli işletmeler ve esnaflar üzerinde olumsuz etkileri olabilecek bu artışlar, vergi uyumunu teşvik etmek yerine, küçük ölçekli mükellefleri daha fazla mali yük altına sokabilir. Ayrıca usulsüzlük cezalarının adil ve dengeli bir şekilde belirlenmesi gerekmektedir.

Madde 11: Katlamalı bir ceza sistemi ile şayet usulsüzlük söz konusuysa 10 bin liradan başlayıp devam eden usulsüzlüklerde 100 bin liraya kadar bir ceza sistemi getirilmesi düzenleniyor. Uygulamada usulsüzlük ve özel usulsüzlük cezalarının tamamına yakını, ihlali yapan mükelleflere kesilmesine rağmen maalesef uygulamadaki alışkanlıklardan dolayı bu cezaların büyük çoğunluğunun meslek mensuplarına ödetilmesi konusunda genel bir eğilim olduğu bilinmektedir. Halihazırda artan iş yükü nedeniyle mesleğini gereği gibi yapmakta dahi zorlanan meslek mensuplarının, hizmet vermekte oldukları vergi mükelleflerine kesilen cezalar nedeniyle yaşadıkları sıkıntılar mesleğin yapılmasını neredeyse imkânsız hale getirmektedir

Madde 13: Başkasına ait pos cihazını ve banka hesaplarını kullananlara ilişkin bakanlıkların düzenlemelerine uyulmaması sonucundaki cezalarda düzenleme yapılmaktadır. Belirtilen bu cezalar dahil vergi sisteminde yer alan usule ilişkin cezaların caydırıcılığı sağlamak amacıyla yapıldığı iddia edilse de bu düzenlemede ölçülü bir artışın görülmediği aşıkardır. Bu uygulamanın kanuni muhatabı vergi mükellefleri olmakla birlikte çoğu zaman uygulamada bu ceza tutarlarına meslek mensupları katlanmak zorunda kalacaktır.

Madde 14: AKP iktidarları boyunca vergi aslı ve cezalarında özellikle yandaş şirketlere ve kamuoyunda “5’li çete” olarak bilinen şirketlere indirimler ve silinme işlemleri yapılmıştır. Halkın parası iktidara yandaş sermayeyi yaratmak ve büyütmek için kullanılmaktadır. Yıllarca devasa şirketlere onlarca kez vergi muafiyeti getirilmiş, buna karşılık emekçi halkın sırtındaki vergi yükü arttırıldıkça arttırılmıştır.

Madde 17: İktidar temsilcileri bu düzenlemenin 5,4 milyar liralık bir gelir etkisi olacağından söz etmiş buna karşılık bu meblağ üzerinden vergi istisnasının söz olduğu ortaya çıkmıştır. Bu istisnanın yaratmış olduğu tutarın ne olduğu açık bir şekilde ifade edilmelidir.

Madde 19: Şirketlerin birleşme, devir ve bölünme işlemlerine ilişkin KDV indirimlerinde zamanaşımına bağlı olmaksızın vergi incelemesi yapılması zorunluluğunun getirilmesi ile öncelikle ‘zamanaşımı’ müessesesi ortadan kalkmaktadır. Bu yöntem kurumsallaşmayı engellediği gibi birleşme, devir ve bölünme ve şirketleşmeyi teşvik eden tüm kolaylıkları engelleyecek boyuttadır.

Madde 20: 5 yıldan fazla devreden KDV indiriminin engellenmesi işletmeler üzerinde yaratılan finansman yükünü daha da arttıracaktır. Mükelleflerin devreden KDV'nin iadesi beklentisi varken, indirim hakkının da engellenmesi ile başka büyük bir zorluk ortaya çıkmaktadır.

Madde 26: Madde ile bazı tütün mamullerinden alınmakta olan maktu vergi tutarına ilişkin asgari maktu vergi tutarının yüzde 20'sine kadar olan sınırlama kaldırılarak, her bir paketteki maktu ÖTV tutarlarının daha yüksek düzeyde artırılması Cumhurbaşkanı'na bırakılarak geniş bir yetki tanınmaktadır. Cumhurbaşkanı bu yetkiyi kullanırsa sigarada ÖTV tutarları artırılmış olacak ve bunun üzerine KDV de eklenerek sigaraya zam olarak yansıyacaktır. Bu düzenleme Cumhurbaşkanı'na vergi yapma yetkisi vermekte, kamu yararının ve ölçülülük gibi ilkelerin nasıl gözetileceğine dair belirsizlik yaratmaktadır.

Madde 27: Komisyon görüşmeleri sırasında bir oldu bittiye getirilen bu yeni madde ihdasıyla Türk Kızılay Derneği ile bu derneğe ait veya bağlı işletmelerde çalışanların, herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan emeklilik veya yaşlılık aylığı alması halinde dahi bu aylıklarının kesilmeyeceği düzenlenmiştir. “Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği bir maddede emekli aylıklarında sıkıntı olan personelin problemini çözmüş oluyoruz” gerekçesiyle getirilen maddenin gerekçesinden de anlaşılacağı üzere Anayasa'ya aykırılık teşkil eden bir durum tekrar getirilmiştir. Vergi düzenlemeleri ile bir ilgisinin olmadığı açıktır.

Madde 28: 5510 Sayılı Kanun'un 3'üncü maddesine göre kısa vadeli sigorta kolları iş kazası, meslek hastalığı, hastalık, analık sigortalarından oluşmaktadır. Halk arasında “rapor parası, istirahat raporu ücreti” olarak da bilinen geçici iş göremezlik ödeneğidir. Madde ile kısa vadeli sigorta kolları prim oranının

yeniden belirlenmesi ve belirlenen % 2,25 prim oranını % 1,5'e kadar indirmeye ya da % 2,5'e kadar artırma konusunda Cumhurbaşkanı'na yetki verilmektedir. Mevcut halinde kısa vadeli sigorta kolları prim oranı, sigortalının prime esas kazancının % 2'sidir ve bu primin tamamını işveren ödemektedir. Prim oranının artırılması işverene yük olarak dönecek, sigortanın yapılmaması ya da çalışandan alınması gibi sonuçlar doğurabilecektir. Madde ayrıca Anayasa'ya aykırılık barındırmaktadır. Cumhurbaşkanı'nın görev ve yetkilerini düzenleyen 104'üncü maddede Cumhurbaşkanı'na sigorta primlerini artırma ve eksiltme yetkisi verilmemiştir. Yani burada Anayasa'da olmayan bir yetki tanınmıştır.

Madde 29: Teklif sahibi milletvekilleri komisyon görüşmeleri sırasında emekliler açısından ortaya konulan bu düzenlemenin yeterli olmadığını bildiklerini, bütçe imkânları çerçevesinde böyle bir düzenleme ile en düşük emekli aylığının 12.500 TL'ye çıkarıldığını belirtmiştir. Bütçe imkanlarından çok burada bir tercih durumu söz konusudur. AKP iktidarı boyunca gayrisafi yurt içi hasılda emeğin payı ile sermayenin payı arasındaki fark gittikçe açılmıştır. Türkiye'deki en yoksul yüzde 20 ile en zengin yüzde 20 arasındaki gelir dağılımı farkı da gittikçe açılmaktadır. İktidarın sermaye yanlısı politikalarının külfeti emekçi kesimlere yüklenmekte, bütçede iktidar tercihlerini emekçiden, yoksuldan yana kullanmamaktadır.

Emeğiyle yaşamak zorunda kalanlar başta olmak üzere emekli yurttaşlarımız yoğun hak kaybına uğramışlardır. 2008 yılında yürürlüğe giren 5510 sayılı yasa ile emekliliğe erişim hakkı zorlaşmış, emeklilik yaşı yükseltilmiş, emekli aylığı elde etme koşulları değişmiş ve emekli aylıkları düşmeye başlamıştır. Çalışan ve iş arayan emekli sayısı 2003 yılında 1,5 milyonken, 2017 yılı verilerine göre 4 milyonu aşmıştır. Günümüzde yaşanan ekonomik krizin ve emekli maaşlarının açlık sınırının dahi altında olması dolayısıyla bu sayının çok daha vahim boyutlara ulaştığı hesaplanmaktadır. 16 milyon 500 bin emeklinin

maaşlarının yeniden incelenerek asgari yaşam şartlarında düzenlenmesi gerekmektedir. Yaklaşık 4 milyon emeklinin kök aylıklarını etkilemeyecek olan bu artış asla kabul edilemez. Hayat pahalılığının her geçen gün daha da arttığı ve enflasyonun resmî rakamlara göre yaklaşık yüzde 75, bağımsız araştırmacılara göre ise yüzde 120'lere vardığı bir ortamda bu ücretle geçinmek imkânsızdır. Emeklilerin hayatlarını idame edebilmeleri için en düşük emekli maaşının yılda iki kez, sendikalar tarafından açıklanan son yoksulluk sınırı rakamlarının yarısından az olmayacak şekilde artırılması gerekmektedir.

Madde 30: EYT ile gündeme gelen emekli olanların aynı işyerinde çalışmaya devam etmeleri halinde işverenlere sağlanan 5 puanlık sosyal güvenlik destek priminin Hazine tarafından ödenmesi uygulaması kaldırılmaktadır. Gerekçede, “emekli olduktan sonra pasif durumdaki kişiler yerine aktif işgücünün, gençlerin ve de emeklilikle ilgili çalışma sürelerini tamamlayamamış kişilerin istihdamda daha çok yer bulabilmeleri gayeleriyle istihdamı koruma ve artırma için harcanacak kamu kaynaklarının daha doğru kullanımı amaçlanmıştır” diye belirtilmiştir. Gerekçede belirtildiği gibi aktif iş gücünün, gençlerin, emekliliğini tamamlayamamış kişilerin istihdamının artırılmasının yapılan bu düzenlemeyle olmayacağı açıktır. Bu düzenleme emekli olmasına rağmen çalışmak zorunda kalan geniş bir kesimin işlerinden olmalarına yol açacaktır.

Madde 33: Cumhurbaşkanınca belirlenen sektörler veya faaliyet konularına ilişkin ödemelerden vergi kesintisi yapılması, belirsizlik ve keyfî uygulamalara yol açma potansiyeli taşımaktadır. Bu düzenlemenin hangi sektörler ve faaliyet konularını kapsayacağı net bir şekilde belirlenmemiştir. Bu durum, işletmelerin geleceğe yönelik planlama yapmalarını zorlaştırabilir ve hukuki belirlilik ilkesini zedeleyebilir. Bu düzenlemenin kimleri ve hangi faaliyetleri kapsadığına dair netlik olmaması haksız rekabet yaratabilir ve vergi yükünün adil dağılımını

engelleyebilir. Daha şeffaf, adil ve öngörülebilir bir vergi sistemi oluşturulması amacıyla bu düzenlemelerin gözden geçirilmesi gerekmektedir

Madde 34: Bu düzenleme, dijital hizmet sağlayıcılarının mali yükünü artırarak, rekabet gücünü düşürebilir ve yatırım ortamını olumsuz yönde etkileyebilir. Özellikle KOBİ'lerin dijital dönüşüm sürecinde bu tür mali yüklerin artırılması, küçük işletmeleri zor durumda bırakabilir. Cumhurbaşkanınca belirlenen sektörler veya faaliyet konularına ilişkin yapılan ödemelerden vergi kesintisi yapılması belirsizlik yaratabilir. Bu düzenleme, hangi sektörlerin veya faaliyet konularının bu kapsamda değerlendirileceğinin net bir şekilde belirlenmemesi durumunda keyfi uygulamalara yol açabilir. Hukuk devletinin temel ilkelerinden biri olan belirlilik ilkesi, bu düzenleme ile zedelenebilir. Vergi kesintisinin faaliyet konuları, sektörler, iş grupları ve iş neveleri itibarıyla yapılması, iş dünyasında güvensizlik yaratabilir. Daha net, şeffaf ve adil bir vergi sistemi oluşturulması amacıyla bu düzenlemelerin gözden geçirilmesi ve revize edilmesi gerekir.

Madde 35: Bu madde 3996 sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-İşlet-Devret Modeli Çerçevesinde Yapıtırılması Hakkında Kanun ile 6428 sayılı Sağlık Bakanlığınca Kamu Özel İş Birliği Modeli ile Tesis Yapıtırılması ve Hizmet Alınması Hakkında Kanun kapsamında bulunan şirketlerin Kurumlar Vergisi'nin yüzde 25'ten, yüzde 30'a çıkarılması öngörülmektedir.

Gelir İdaresi Başkanlığı'nın (GİB) bu kanun teklifine dair önerilerinin içinde bulunduğu rapor ile birlikte 44 Kamu Özel İşbirliği işletmesi olduğu ve bunların 37'sinin matrah beyan etmediği dolayısıyla bu 37 şirketin tek kuruluş vergi vermedikleri ve zarar beyan ettikleri bilgisi kamuoyuna yansımıştır: "Hali hazırda bu kapsamda 44 mükellef bulunduğu tespit edilmiş olup, 2023 yılında bu mükelleflerden 7'si 12.6 milyar lira matrah beyan etmiş ve bu tutar üzerinden 2.8

milyar lira Kurumlar Vergisi tahakkuk etmiştir. 37 mükellef matrah beyan etmemiştir.

Komisyon görüşmeleri sırasında Hazine garantili dev bütçeli Kamu Özel İşbirliği projelerinin nasıl zarar gösterebildikleri sorusuna teklif sahipleri tarafından “başlangıçta finansman giderleri yüksek olduğu için matrahlarının çıkmadığı veya zarar çıktığı, daha sonra/zaman içerisinde kara geçecekleri, matrah çıkacağı” gibi belirsiz, gerçeği yansıtmayan bir açıklama yapılmıştır. Burada asıl sorun bu işletmelerin hangi yöntemle muhasebeleştirme yaptıklarıdır. Zarar etmelerinin imkansız olduğu bu sistemde, asıl büyük zarar kamu kaynaklarına verilmekte, toplum bir bütün olarak ipotek altına alınmaktadır. Toplum açısından sürdürülebilir olmayan bu model terk edilmelidir. Vergi paketi adı altında yapılacak asıl değişiklik KÖİ sözleşmelerinden kaynaklanan hak ve yükümlülüklerin tahakkuk esaslı muhasebe sistemine göre kayıt edilmesinin sağlanmasıdır. Hem kamu kurumlarının hem işletmelerin finansal tablolarının gerçeğe uygun biçimde tutulmasının sağlanması önemlidir. Ancak böylece zarar beyan eden 37 KÖİ kar göstermek zorunda kalacak dolayısıyla vergi ödeyeceklerdir. Öte yandan “KÖİ şirketlerine vergi getiriyoruz, kurumlar vergisini 5 puan arttırıyoruz” denerek getirilen bu düzenlemenin olası getirisi sadece yarım milyar liradır. Bütçe açığında bir damla bile değildir.

Madde 36-50: Kurumlar Vergisi Kanunu’na eklenen yeni bir kısımla dünya genelinde elde ettikleri yıllık konsolide hasılatı 750 milyon Avro’yu aşan çok uluslu şirketlere yüzde 15 düzeyinde Küresel Asgari Kurumlar Vergisi (KAKV) getirilmektedir. Ana merkezi Türkiye’de olup yurtdışında faaliyette bulunan Türkiye merkezli grup şirketleri de ciroları 750 milyon Avro’yu geçtiği takdirde dahil edilmektedir.

Türkiye’de vergi dağılımındaki dengesizlik, vergi adaletinin emekçiler aleyhine büyümesine neden olmuştur. Geniş toplum kesimlerinden stopaj adı

altında alınan doğrudan ve/veya dolaylı vergilerin sayısı/oranı artarken, ücretler üzerindeki vergi yükü ağırlaşırken, ücretli çalışanların milli gelirden aldıkları pay daha da azalmıştır. Özellikle 15 Temmuz darbe girişiminin hemen akabinde Olağanüstü Hal (OHAL) ilan edilmesiyle, emekçi sınıflar üzerindeki yükün ağırlığı da artmıştır. Demokratik değerlerin göz ardı edilmesi ve hukukun üstünlüğünden uzaklaşılmasıyla birlikte ekonomik göstergelerde de bozulma/aşınmalar başlamıştır. Politik tercihler, ciddi bir ekonomik krize neden olurken bunun faturası yoksullara ve emekçilere kesilmiştir. Enflasyon, yüksek kur, işsizlik vb. çoklu krizlerle toplum fakirleşirken AKP İktidarı, sermaye sınıfının yanında durmuş, zarar etmemeleri için birçok imtiyaz sağlamıştır. Buna karşı emekçilerin gelirleri, vergilerle azalırken aldıkları maaş enflasyonu bertaraf edecek düzeyde olmamıştır. Söz konusu şartlarda siyasi iktidar, vergi geliri elde etmek amacıyla daima emekçilere yönelirken sermayedarları ve büyük şirketleri sıklıkla vergiden muaf tutacak adımlar atmıştır. Dolayısıyla Türkiye’de hiçbir zaman sağlanamayan “vergide adalet” AKP-MHP iktidarının eliyle daha da kötüleşmiştir.

Buna bağlı olarak servet vergisi tartışmaları başta Türkiye’de olmak üzere, tüm dünyada güncelliğini korumaktadır. Çünkü belirli bir kesimin serveti hızla büyürken üretim azalmakta, ücretler düşmektedir. Ücretlerin baskılanması, işgücünün esnekleştirilmesi ve sendikal örgütlenmelere yönelik baskılar da gelir ve servet dağılımındaki bozulmayı daha da arttırmıştır.

Özellikle OHAL ilan edilen 2016 yılından bugüne bakıldığında siyasi iktidar güçlenip devlet kurumlarını aşındırdıkça banka ve şirketlerin karlarının katlandığı, buna karşın toplumun daha da fakirleştiği görülmektedir. Öyle ki siyasi iktidar, sermaye sınıfına OHAL ile birlikte işçi grevlerinin olmayacağı teminatını vermekten de geri durmamıştır. Geline aşamada vergi gelirlerinin sadece ücretlilerden karşılanamayacağı anlaşılmış, yıllardır süren servet vergisi tartışmalarına kulak tıkayan AKP-MHP iktidarı bugün aldatıcı bir biçimde “çok

kazanandan çok vergi alınması” söylemine sarılmıştır. KAKV’nin getirilmesi gecikmiş bir düzenleme olarak karşımıza çıkarken, hazırlık sürecinde Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek iş insanlarıyla görüşmüştür. Çünkü getirilen KAKV de en nihayetinde sermayeden icazet alınmak suretiyle getirilmektedir. Çünkü Haziran 2024’te “Türkiye’de milyarlar kazanıp vergi ödemeyen şirketler rahatsızlık yaratıyor” minvalinde haberler de dolaşıma girmeye başlamış, yerli girişimcilerin eşit koşullarda rekabet edemediği yönündeki şikayetler artmaya başlamıştır.

Çok açık bir biçimde söylemek gerekir ki KAKV “vergide adalet” için getirilmemiştir. KAKV küresel sermayenin bir talebidir. ABD Başkanı Joe Biden’ın bile savunduğu bu vergi dünya pazarında ülkeler arası vergi farkları nedeniyle küresel şirketler arasında gelir kaybı ve “haksız rekabet” yarattığı için getirilmektedir.

Öte yandan AKP-MHP iktidarının vergi geliri elde etmek, mevcut vergi gelirini arttırmak amacıyla getirdiği KAKV’nin uygulamada adil ve şeffaf bir şekilde işletilip işletilmeyeceği büyük önem arz etmektedir. Ayrıca KAKV uygulaması öncesinde devletin herhangi bir vergi kaybı veya zararı yaşayıp yaşamadığı da önemli bir husustur. Çünkü Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek de bir röportajında “asgari kurumlar vergisini yasalaştırmayan ülkelerin vergileme hakkını başka ülkeye bırakmış olacağı” ifadelerini kullanmıştır.

Sonuç itibariyle KAKV, sermayenin küresel talep ve çıkarları için getirilmiştir. Bu sebeple KAKV’nin hazırlık aşamasında OECD’nin belirli hacmin üzerindeki çok uluslu şirketlerin vergilendirilmesiyle ilgili 2013 yılında hazırladığı “Matrah Aşındırma ve Kar Kaydırma Projesi”nin (BEPS) referans alınmıştır. Bugün uluslararası vergilemede temel oluşturan OECD çalışması, 137 üye ülke tarafından kabul edilirken, G20 Maliye Bakanları ve Liderleri tarafından da onaylanmıştır. Burada önemli olan nokta, OECD’nin tek başına teknik açıdan kıstas alınmasının yeterli olmayacağıdır.

Çünkü bugün Türkiye’de toplam vergi yükünün diğer orta gelirli OECD ülkeleri ile karşılaştırıldığında ortalamanın çok üzerinde olduğu görülmektedir. Aynı şekilde AB ve OECD ülkelerinde dolaylı vergi oranı yüzde 35, dolaysız vergi oranı yüzde 65 iken Türkiye’de toplam vergilerin yüzde 65-70’si dolaylı vergilerden, yüzde 30-35’i dolaysız vergilerden oluşmaktadır. Dolayısıyla AKP iktidarının, vergi düzenlemesinde OECD’nin teknik açıklamalarını ölçüt alması yeterli değildir; bunun yanında vergide adalet ve sosyal refah konularında da OECD ülkelerinin ortalamasını yakalaması gerekmektedir.

Madde 51: 5597 sayılı “Yurt Dışına Çıkış Harcı Alınması Hakkında Kanun” kişilerin seyahat özgürlüğünü Anayasa’nın 23’üncü Maddesinde düzenlenen seyahat özgürlüğüne aykırı şekilde sınırlandırmaktadır. Söz konusu harç hukuka aykırı şekilde alındığı için miktarı önemsensemeksizin iptal edilmelidir. Bu aynı zamanda elde edilen meblağın Anayasa’ya aykırı şekilde devlete kaynak olarak aktarılması demektir. Anayasa’nın 2. maddesi uyarınca Türkiye Cumhuriyeti bir hukuk devletidir ve bir hukuk devleti, hukuka aykırı şekilde kaynak elde edemez.

Yurt Dışına Çıkış Harcı aynı zamanda teknik anlamda gerçek bir harç değildir. 5597 sayılı kanunla ihdas olunan harç, hukuken dayanağı olmayan bir harçtır. Vergi hukukunda harç, hizmetten yararlanan kişilerden yararlanma karşılığı alınan paradır. Bir hizmetin harç konusu olabilmesi için kişilerin bir kamu kurumundan yararlanmaları, kişilere kamu eliyle özel bir yarar sağlanması ve kamu idaresinin kişilerin özel bir işiyle uğraşması gerekmektedir. Harcın alınmasını gerektirecek idarenin bir hizmet veya işlemi bulunmamaktadır.

Avrupa Sözleşmesi’nin 4 numaralı Ek Protokolü’nün 2’inci maddesi seyahat özgürlüğünü düzenlemektedir. Bu maddenin 2’inci fıkrası şu şekildedir: “Herkes, herhangi bir ülkeyi, kendisinin dahil olmak üzere, terk etmekte serbesttir.” Oysa Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları, 5597 sayılı kanun gereğince yurt dışı çıkış harcını ödemedikleri sürece ülkelerini terk edememektedir. Bu

nedenle, 5597 sayılı “Yurt Dışına Çıkışlarda Harç Alınması Hakkında Kanun”, Anayasa’nın 90’inci maddesinin son fıkrası gereğince kurallar kademelenmesinde kanunlardan daha üstte olan İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi’nin 4 numaralı Ek Protokolü’nün 2’inci maddesinin 2’inci fıkrasına da aykırıdır. Sonuç olarak 5597 sayılı kanunun ve bu kanun uyarınca alınan yurt dışı çıkış harcının anayasal dayanağı yoktur. 5597 sayılı kanun, Anayasa’nın eşitlik ilkesine ve seyahat özgürlüğüne ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi’nin 4 numaralı Ek Protokolü’nün 2’inci maddesinin 2’inci fıkrasına açıkça aykırıdır. Miktar arttırmaları ve bu konuda Cumhurbaşkanına geniş yetkiler verilmesi yerine bu uygulamanın tamamen iptal edilmesi gerekmektedir.

Uygulamanın iptalinin önem arz ettiği bir diğer nokta ise özellikle günlük sınır ticaretinin yoğun olarak yapıldığı Şırnak, Van, Ağrı, Iğdır gibi bölgelerimizdeki yurttaşlar için doğuracağı büyük zorluklardır. Bu bölgeler istihdamın düşük, yoksulluk ve işsizliğin ise en yaygın olduğu bölgelerdendir. Yurttaşların temel geçim kaynaklarından biri de günlük sınır ticaretidir. Yurt Dışına Çıkış Harcı’nın 150 liradan 500 liraya çıkarılması halinde geçimini günlük sınır ticaretiyle sağlayan yurttaşların sırtına çok ciddi bir ek maliyet binecektir. Bu ek maliyet günü birlik ticaretle elde ettikleri zaten düşük olan kazançlarını daha da düşürecek ve geçim sıkıntısı baş gösterecektir.

Bu düzenleme sadece Şırnak Habur Sınır Kapısı’nda günlük kazancı 500 ile bin 500 lira arasında değişen, günlük ticaret yapan yaklaşık 30 bin insanın hayatını doğrudan etkileyecek bir düzenlemedir. Tek geçim kaynakları günlük sınır ticareti olanların günlük 500 lira harç ödemesi büyük bir maliyet olduğundan yapılan günü birlik ticareti durma noktasına getirecek ve binlerce insanın işsiz kalmasına sebep olacaktır. Bölgenin temel geçim kaynaklarından olan günlük ticaretin durması bu bölgelerde başta temel gıda maddeleri olmak üzere fiyat artışlarına sebep olacak ve çok daha fazla insan olumsuz bir şekilde etkilenecektir.

Madde 52: Vergi kanunuyla ilgili yasa teklifinin Plan ve Bütçe Komisyonu'nda görüldüğü sırada 52'inci madde eklenerek kamu görevlilerin toplu sözleşme ikramiyesinden yararlanmaları için üye sayısı yüzde 1'i geçen sendikalara üye olma şartı getirilmiştir. AKP Hükümeti, Danıştay ve Anayasa Mahkemesi'nin (AYM) ilgili iptal kararlarını ciddiye almadan bir oldu bittiye getirerek milyonlarca emekçiyi ilgilendiren maddeyi kanun teklifine eklemiştir. Her ne kadar teklifin görüşülmesi sırasında sendika temsilcileri de hazır bulunmuş olsalar da 52'nci maddeyle ilgili görüş sunma fırsatı verilmemiştir. Çünkü siyasi iktidar, muhalif sendikal örgütlemeyi yok edemediğinde yandaş sendikal lehine düzenlemeler yaparak eşitsiz bir durum oluşturmayı amaçlamaktadır.

Bilindiği üzere 2022-2023 yıllarını kapsayan 6. Dönem Toplu Sözleşme'de iktidara yakın sendikaların talebiyle yüzde 1 barajı getirilmiş, ama bu düzenleme Danıştay tarafından iptal edilmiştir. Danıştay'ın gerekçeli kararında bunun sendikalar arasında ayrıma yol açabileceği, sendikal özgürlüğe bir müdahale alanı oluşturabileceği ve kamu görevlileri arasında çalışma barışına zarar vereceği vb. nedenler sıralanmıştır. Buna rağmen AKP iktidarı, Elektrik Piyasası Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'ne eklediği maddelerle yüzde 2 barajını getirmek istemiştir. Söz konusu düzenleme de Ocak 2024'te AYM tarafından iptal edilmiş, "çalışanların maddi sebeplerle yüzde 2'yi geçen sendikalara üye olmaya yönlendirilebilecekleri" belirtilmiştir. Mahkeme kararları ve birçok sendikanın itirazları ortadayken, AKP iktidarı tekrar bildiğini okumakta ısrar etmiştir.

Bu düzenlemeyle AKP iktidarı, sendikaları bağımlı hale getirip kontrol altına alma politikasını sürdürmeyi amaçlamaktadır. Oysaki sendikalar, bağımsız örgütlenme alanlarıdır. Bağımsızlıklarının özünde de kendi sendikalarını kurup kendilerini sürdürmesinde yatmaktadır. Bu sebeple de her sendika üyesi, sendikal örgütlemesini büyütmek için aidat öder. Hal böyleyken ödenen aidatların toplu sözleşme ikramiyesi adı altında devlet tarafından sendika üyelerine verileceği

düzenlenmektedir. Bununla, sendika üyesi olmayanlar açısından negatif bir durum yaratılırken, onlarca sendikanın kapsam dışında kalmasına neden olmakta, yeni sendikaların kurulmasına da engel olunmaktadır. Çünkü AKP iktidarının sendikal örgütlemeyen anladığı şey kendine yakın olan sendikalardır.

Bugün iktidara yakın sendikaların tutumlarından dolayı emekçilerin ekonomik, sosyal, özlük ve demokratik hakları bağlamında bir gerileme yaşanmaktadır. Bu sebeple siyasi iktidar, muhalif sendikalara yaşam alanı tanımamak, çalışanları kendi desteklediği sendikalara yönlendirmek amacıyla sendika barajı ve toplu sözleşme ikramiyesi uygulamasında ısrar etmektedir. Eğer AKP-MHP iktidarı, milyonlarca emekçiyi düşünüyorsa öncelikle Danıştay ve AYM kararlarına riayet etmelidir. Aynı şekilde sendikal bağımsızlık ve özgünlüğü de hedef aldığı gibi sendikal örgütlenme üzerinde tahakküm kurmaya yol açacak 52'nci maddenin yasa teklifinden çıkarılması gerekmektedir. Eğer ki, AKP-MHP iktidarı, kamu emekçisini düşünüyorsa sendika aidatıyla uğraşmamalı, farklı iş kollarında da uygulaması görüldüğü üzere, emekçiye yılda iki kez ele aldığı net maaş oranında ikramiye vermelidir.